

Let za horisti delav-
skega ljudstva. Delav-
ci se opravičeni do
vsega kar producirajo.

This paper is devoted to
the interests of the
working class. Work-
ers are entitled to all
what they produce.

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office
at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 4008 W. 31. Str., Chicago, Ill.

"Delavci vseh dežela, združite se!"

PAZITE!

na številke v oklepaju-
ki se nahaja poleg va-
šega naslova, prileplje-
nega spodaj ali
na ovitku, Ako (465)
je številka ...
tedaj vam s prihodnje
številko našega lista po-
steče naročnina. Prosti-
mo, ponovite je takej.

ŠTEV. (NO.) 465.

SLOVENSKO GLASILO JUGOSLOV. SOCIALISTIČNE ZVEZE.

CHICAGO, ILL., DNE 8. AVGUSTA, (AUGUST) 1916.

LETO (VOL.) XI.

Železničarji, kapitalisti in stavka.

Glasovanje železničarjev o vprašanju, če naj se razglasi stavka ali ne, je končano, glasovi so preštet. Dasi še ni uradno naznanjen uspeh štetja, je vendar gotovo, da je najmanj devetdeset odstotkov izmed 400.000 železničarjev, organiziranih v štirih velikih združenjih, glasovalo za to, da se vztraja na zahtevah in da se gre zanje, če je treba, tudi v štrajk.

To je pravzaprav prva zmaga železničarjev, zakaj od prvega časa, ko se je pričelo sedanje gibanje, so železničarske družbe na vse mogoče načine vplivale na vslužbenec in pritiskale nanje, hoteče jih "prepričati," da so njih zahteve neopravičljive in da jih na noben način ni mogoče izpolniti.

Z večno tožbo o revščini železnice je bila ta agitacija v kričečem nasprotju. Kakor so družbe na eni strani pritiskale na svoje uslužbenec, tako so na drugi strani vplivale na vse javno mnenje v Ameriki in so se v ta namen v prvi vrsti posluževale velikega kapitalističnega časopisa, ki jim je objavljalo prepirane vesti, neresnično statistiko in sugestivne uvodne članke.

Kdor količikaj pozna potrebe kapitalističnega časopisa, ve, da je to veljalo milijone dolarjev. Kajti take objave je treba v velikih časopisih plačevati kakor oglase. Le na ta način je mogoče, da so "veliki časopisi" res veliki. Saj si vsakdo na prste lahko izračuna, da ni mogoče dati za 1 cent niti toliko praznega papirja, kolikor ga dajejo taki časopisi tiskanega. Naj se prištejejo tiskarski in upravni stroški, izdatki za cele armade urednikov, reporterjev, zunanjih sodelavcev, posebnih dopisnikov, pa stroški za brzojav, kabel, telefon, pošto in t. d., pa mora biti tudi

na slabšem računaru jasno, da mora to časopisje, ako ima le redne dohodke od prodaje in od normalno plačanih oglasov, delati z ogromnimi izgubami.

In vendar vidi, kdor ima le oči v glavi, da si postavljajo izdajatelji takih listov velike mnogonadstropne palače za uredništvo in upravo, da žive sami v pravih gradovih, njih uredniki in managerji v razkošnih rezidencah, da imajo najdražje avtomobile in da spadajo sploh v razred bogatinov.

To je pa le na ta način mogoče, da imajo izredne dohodke. Kdor si želi uslug od tega časopisa, jih mora drago plačati. Tako so jih tudi železnice drago plačevale, sicer ne bi bili listi cele mesece pisali, kako žalosten je položaj družb in kako krivične da so zahteve uslužbenec.

Kar se je po listih pisalo za vso javnost, to so v posebnih letakih in brošurah ponatiskovali za svoje uslužbenec. Prijazno so govorili z njimi in so jim dopovedovali, da so interesi podjetij obenem interesi železničarjev. Pravili so jim, da s svojimi zahtevami izpodkopavajo obstanek in business družb in s tem škodujejo sami sebi. Rotili so jih z vseni melodijami, naj ostanejo "zvesti" svojim gospodarjem in naj se ne dajo "zapeljati."

Da so ostali železničarji kljub temu pritisku trdni, je dobro znamenje. Tukaj podjetja že spoznavajo, da so izgubila igro. Ali zato še nikakor ne mislijo na to, da bi se vdala, ampak še z večjo vsiljivostjo pripravljajo javno mnenje.

Sedaj je zveza zapadnih železnice zbrala okrog 150 plačanih in prej objavljenih uvodnih člankov v posebni knjižici in jih razpošilja, da

"dokaže" z njo, kako je "javno mnenje nasproti osemurnemu delavniku."

Če se javno mnenje na ta način fabricira, je seveda naravno, da bo to "javno mnenje" vedno na strani kapitalistov. In to podkupljeno "javno mnenje" spušča proti železničarjem tem strupenejšim strele, čimbolj se kaže, da so uslužbenec trdni in pripravljeni za boj.

"Financial American" in "Railway Age Gazette" imata posebno čast, da sta našli patriotične argumente, ki nasprotujejo štrajku. "Financial American" svari železničarje pred stavko, dokler traja evropska vojna in pravi, da bi bilo prikladno ime za tako stavko "izdajalski oportunistizem." "Railway Gazette" gre še nekoliko dalje, govori o možnosti vojne z Mehiko in zaključuje: "To bi bil najslabši čas za stavko in razglasiti jo v takih razmerah, ne bi bilo nič drugega kakor izdajstvo."

Nič ne de, da se je razmerje z Mehiko prav zadovoljivo popravilo in da ni za vojno prav sedaj niti najmanjšega razloga. Če bi se mogla s tem preprečiti stavka na železnicah, bi bili železniški baroni gotovo pripravljeni provocirati nekoliko novih homatij in novo vojno nevarnost, pa ne bi tega imenovali izdajstvo.

Drugi kapitalistični listi filozofirajo, da "delo nima monopola na štrajk." Nekateri, med njimi tudi ehicaška "Tribune," groze, da prevzame vlada železnice. Človek bi mislil, da je to največja grožnja za kapitaliste; saj se vedno naglašajo, da zahteva ameriški duh privatno lastnino in da je v Ameriki državni obrat na železnicah kratkoročno nemogoč, predvsem pa nedopusten, ker bi bila nezaslišana krivica, če bi se privatnim kapitalistom "konfiscirale" železnice. Ali finančno

časopisje zna iz grožnje za kapitaliste napraviti grožnjo za — železničarje, češ ako postanejo železnice vladna last, izgube uslužbenec pravico do štrajka.

Človek bi bil kar ginjen, videč, kako brižno skrbijo zastopniki kapitalizma za delavsko štrajkarsko pravico. Ali preden pride solza v oči, se ustavi, ker se možgani spomnijo, da so bili ravno tisti listi delavcem skrajno nasprotni, kadarkoli so se poslužili svoje pravice, da štrajkajo. Če bo treba to pravico braniti, je gotovo ne bo branil nihče drugi, kakor delavstvo samo in njegovo časopisje.

Ako bi ta štrajk res privedel železnice v javno last in upravo, ne bi bilo železi nič drugega, kakor da bi se to čimprej zgodilo in bi se s tem uresničil košček delavskega minimalnega programa. Prepričani smo pa, če se res pojavi ta možnost, da bodo proti taki razlastitvi prvi zagrmeli tisti, ki jo slikajo danes kot strah za železničarje na steno.

Za preprečitev štrajka se sedaj mobilizirajo razne sile. Predlogi prihajajo od vseh strani, konferenec se vrše, tudi predsednika Wilsona so že zainteresirali. Odkritosrčno lahko povemo, da bi bilo tudi nam ljubše, če bi se stavka preprečila. Ali ljubše bi nam bilo to le pod pogojem, da dobe železničarji brez štrajka, kar po pravici zahtevajo. Dosedanje izkušnje so jih pa menda že toliko izučile, da se ne bodo dali žejne prepeljati čez vodo.

Ravno histerija kapitalistov, ne le železniških, ampak tudi drugih, dokazuje, da bi jih sedaj stavka najbolj bolela. Torej je to za železničarje pravi čas.

Stradajoči Poljaki.

Kakor je znano, je predsednik Wilson oseben pisal francoskemu prezidentu, angleškemu kralju, nemškemu kaiserju, avstrijskemu cesarju in ruskemu carju, da naj omogočijo dovoz ameriških živil za stradajoče Poljake na okupiranem ozemlju.

Predsednik Wilson je sedaj za eno izkušnjo bogatejši, in sicer je njegovo spoznanje prav tako, kakor smo mislili, da bo.

Anglija, ki prihaja na zavezniški strani najbolj v poštev, je naznanila ameriški vladi pogoje, pod katerimi bi dovolila dovoz hrane za civilno prebivalstvo. Ameriški veleposlanik v Londonu Walter Hines Page je naznanil te pogoje vladi v Washingtonu brzojavno. Dopis, ki jih obsega in ki je bil v londonskih časopisih objavljen, pravi:

"Vlada njegovega veličanstva namerava enkrat za vselej urediti vprašanje dovoza živil v kraje, ki so zasedeni od sovražnika. V ta namen podaja sledeči sklepni predlog:

"Ako bosta nemška in avstrijska vlada prihranili civilnemu prebivalstvu zasedenega ozemlja vse plodove zemlje, vso živino in vse zaloge hrane, krme in gnojiva v teh krajih in če pripustita, da to ozemlje nevtralne osebe, ki jih izbere predsednik Zedinjenih držav s popolno oblastjo, da lahko kontrolirajo razdeljevanje živil med vse prebivalstvo in prevažanje prebitka živil iz enega kraja v drugi, kjer jih primanjkuje, in če izbere predsednik Zedinjenih držav te agente, jim bo dala vlada njegovega veličanstva vso potrebno podporo in bo pripustila v te okraje vse importirane zaloge živil, potrebne za dopolnitev domačih zalog in zagotavljanje domačemu prebivalstvu zadostne porcije, dokler bo vlada gotova, da izpolnjujejo sovražniki vestno svoj del pogodbe.

Ako se ta pogodba zavrne ali odgovor zadržuje, dokler se ne prične žetev v zasedenih krajih, bo smatrala vlada sovražnike za odgovorne in bo zahtevala tako odškodnino, kakršno more izsiliti zavezniško orožje ali pa javno mnenje nevtralne

ga sveta za vsako državljansko življenje, ki bo izgubljeno vsled nezadostne prehrane v zasedenem ozemlju."

Komaj je ameriška vlada dobila to obvestilo, je pa že tudi dobila odgovor nemškega kaiserja, ki pravi odločno: Ne!

Viljem pravi, da je imel najboljši namen, da bi bil omogočil pomoč za Poljake. Toda Anglija je kriva, da to ne gre. Kajti Anglija stavlja nemogoče in nesprejemljive pogoje. Nemška vlada jih odklanja in se ne bo z nikomer več pogajala zaradi tega vprašanja. Kaiser Viljem se ne bo dal sekirati od Anglije.

Razume se samo po sebi, da niso za Anglijo merodajni razlogi humanitarnosti, če se pogaja zaradi prehrane Poljakov, Srbov ali kogarkoli. Vojna in humanitarnost sta nasprotna pojma. Toda ker je vojna, je popolnoma naravno, da odločujejo tudi v takih vprašanjih vojni interesi.

S tega stališča so pa pogoji Anglije popolnoma umevni. Zavezniški so blokirali Nemčijo —

kolikor so jo pač mogli, kajti nemške submarinke delajo blokade velike zgage — in se prizadevajo, da bi jo izstradale. Če se pošlje na Poljsko ali v Srbijo z njihovim dovoljenjem kakšen živež, hočejo, da ga dobe le Poljaki ali Srbi, ne pa nemška armada. Ravno tako se branijo, da bi zato, ker bi prišla za Poljake in Srbe hrana iz Amerike, nemška armada zase pobrala, ker se na Poljskem, v Srbiji ali Flandriji pridelajo. To je očitni namen angleških pogojev. Da se to izvrši, zahteva Anglija kontrolo, ki naj bi bila v rokah nevtralec.

To niso nemogoči pogoji in tudi nič poniževalnega ni v njih. Ako jih Viljem noče sprejeti, je s tem le dokazano in na tihem priznано, da so se sedaj pridelki iz zasedenih krajev res rabili za Nemčijo, namesto za domače prebivalstvo, in da namerava nemška vlada tako ravnati tudi z letošnjo žetvijo.

Zato ji res ne more ugajati nevtralna kontrola in zato mora prebivalstvo v zasedenih krajih dalje stradati. To je izkušnja, za katero je obogatel Wilson.

Še leto dni vojne.

Kdaj se konča vojna?

Optimistom, ki nam že od začetka vojne preokupuje hiter konec klanja, delajo od vseh strani križe čez račune. Dokler so Nemci na vseh straneh napredovali, so nam optimisti dopovedovali, da se zavezniški kmalu ne bodo mogli nikamor več ganiti in da se bo zaradi tega moritev milijonov moralov ustaviti. Ko so zavezniški na vzhodni in zapadni fronti pričeli z ofenzivo in dosegli nekoliko uspehov, so prišli žreči, in so pravili, da je nastal preobrat, ki pomeni toliko kolikor kriza, če ima kdo plučnice; ako prebije krizo, je rešen, če ne, umrje. Zdaj se pokaže, ali se je vojna sreča preselila na stran zaveznikov, ali ne; ko bo to jasno, spozna slabjša stran, da nima vojna zanj nobenega zmisla več, in tedaj se sklepe mir.

Tisti, ki so z vojno v bližnjih stikih kakor preroki, pa govore drugače in ne dajejo nobenega upanja.

Ob koncu drugega leta vojne je govoril vrhovni poveljnik angleške armade na Francoskem z zastopniki časopisja o vojnem položaju. Naglašal je predvsem, da imajo od začetku tretjega leta zavezniški iniciativo na vseh bojiščih in da izraža Anglija sedaj moč, ki se vjena z njenimi mnogostevilnimi viri.

"Val se je obrnil," je dejal general Douglas Haig. "Čas je bil od začetka vojne pomočnik zaveznikov. Le vprašanje časa je, da dosežemo popolno zmago, ki prinese mir kakor v drugih vojnah. Dokler ni ta zmaga dosežena, ne morejo angleški vojaki na Francoskem misliti na mir."

"Nobena tajnost ni, da nismo bili pripravljeni ob začetku vojne, ker je nismo pričakovali. Medtem ko je Francija, ki je imela veliko nacionalno vojsko in splošno vojaško obveznost, porabila vse svoje sile, smo morali mi graditi svojo armado od začetka. Večina naših regularnih častnikov je bila v prvih bojih ubita ali ranjena. Z ostankom kot jedrom smo začeli, da ustanovimo armado z nekoliko milijonov mož, ki se mora boriti s častniki brez vojne izkušnje proti nemški

armadi, ki se je 40 let pripravljala na vojno. Imeli nismo uniform za moše, ki so se oglasili za vojsko. Morali smo šele graditi tovarne za izdelovanje pušk, preden smo mogli oborožiti svoje rekrute; graditi smo morali tovarne za topove in municijo, preden smo mogli organizirati artilerijo."

"Medtem smo morali stati na Francoskem s tako vojsko, kakršno smo imeli, proti temeljito pripravljenemu sovražniku, čigar udarci so bili strašni in odločnih poizkusih, da zmaga, ker je vedel, da je čas proti njemu. Sedaj je imela naša armada svojo prvi izkušnjo v praktičnem naskoku velikega sloga."

"Angleški vojak misli samostojno in uvažuje o težki nalogi, ki je pred njim; nemški vojak, izurjen v poslušnosti, brez ugovora verujoč svojim predpostavljanim, je bil zavajen v vero, da ofenziva naše armade, ki ni bila vzgojena po nemškem vzoru in je zato neučinkovita, ne more biti grozna in torej tudi ne uspešna."

"Ko smo po prvem prelomu prve nemške črte prodrli drugo črto, je bila osuplost nemškega vojaštva velika. Prvič so nemški častniki, ki so prišli v naše vjetništvo, priznali, da je bila Nemčija premagana. Eden izmed njih, ki je bil na poti v Anglijo in je videl naše rezervne tabore na Francoskem, je pravil, da mu je bilo rečeno, da imajo Angliji le majhno število vojakov na fronti in če odbijejo Nemei naš naskok, da z lahko to dosežejo morje in napravijo vojni kraj."

"Tretje leto vojne bo leto zaveznikov. Pripravljena kakor Francija, napne Velika Britanija vse sile, da požene vsiljenec iz Belgije in Francije. Anglija pa doseže svojo popolno moč na suhem šele v poletju prihodnjega leta."

Torej danes čez leto dni misli Anglija, da se bo še bojevala. Slaba tolažba za preroke!

Londonska "Daily Mail" ima iz Vevey v Švici poročilo, da je bil na ministrskega predsednika grofa Tiszo uprizorjen atentat, ki se pa ni posrečil. Poročilo ne obsega nobenih posameznosti.

Viljemov manifest.

Devetletnega jubileja svetovnega klanja se je spomnil tudi nemški kaiser, ki ima zelo razvit zmisel za formalnosti. Poslal je kancelarju Bethmanu Hollwegu sledeči poučni manifest:

"Drugič se vrača obletnica dneva, ko so me naši sovražniki prisilili, da sem pozval sinove Nemčije na orožje za obrambo časti in obstanka države."

"Nemški narod je preživel dve leti nedežnih junaških dejanj in trpljenja. Naša vojska in mornarica v zvezi z našimi lojalnimi in hrabrimi zavezniki je dosegla najvišjo slavo v napadu in v obrambi. Mnogo tisoč naših bratov je zapeljalo svojo zvestobo s svojo krjvo."

"Na zapadu in na vzhodu so naši junaški možje v bojni sinovi z neomajano trdnostjo kljubovali groznim napadom sovražnikov."

"Naša mlada mornarica je tisti slavni dan pri Skageraku dala težak udarec angleškemu brodomu. Dejanja požrtvovalnosti in zveste tovaršije na bojiščih se jasno blešče pred mojimi očmi."

"Tudi doma vidimo junaštvo. Možje in žene, stari in mladi, vsi nosijo tiho in hrabro žalovanje in tesnobo vseh, ki organizirajo in pomagajo zmanjšati trpljenje, povzročeno od vojne in delajo nočindan brez prestanka, da poskrbe našim bojujočim se bratom v zakopih in na morju potrebno orožje."

"Nada naših sovražnikov, da prekose naše izdelavane vojnega materiala, se izkazuje tako nedosežna, kakor je bil brez učinka njih načrt, da bi dosegli z izstradavanjem, česar niso mogli z mečem."

"Božji blagoslov na njihov Nemčije je naplaval kmete bogateje, nego smo se drznili upati. Na jugu in na severu traja prijateljska tekma, da se dobe najboljša sredstva za enako razdeljevanje živeža in drugih potrebščin."

"Vsem tem bojevnikom doma in na bojišču izrekam najsrčnejšo zahvalo."

"Toda pred nami so težki časi. Po groznem viharju dveh let se oglašajo hrepenenja po solnčni svetlobi in miru v vseh ljudskih sreh; toda voj-

na traja dalje, ker je bojni klie sovražnih vlad še vedno uničenje Nemčije. Krivda za nadaljnje prelivanje krvi pada edino na naše sovražnike. Nikdar me ni zapustilo zaupanje, da je Nemčija nepremagljiva, najsi je število naših sovražnikov večje; in vsak dan potrjuje to iznova."

"Nemčija ve, da se bojuje za svoj obstanek. Svojo moč pozna in zanaša se na božjo pomoč. Torej ne more nič omajati njene odločnosti in njene gotovosti. Ta boj privedemo do kraja tako, da bo naša država vnaprej varna zoper vsak sovražni napad in da bo nemškemu geniju in nemškemu delu zagotovljeno svobodno polje."

"Živeli bomo svobodni, varni in močni med narodi sveta. Te pravice nam nihče ne vzame. Prosim Vas, da razglasite to javnosti!"

Hinavščina, katere je ta razglas poln, nas ne preseneča; ta se strinja z monarhističnim poklicem in s splošno viljemovščino. Tudi je prijetno, skoraj pesniško zagrnjena. Viljem je bil prisiljen poklicati sinove Nemčije na orožje; prisilili so ga tisti "sovražniki," katerim — je on napovedal vojno. In oni so sedaj odgovorni za prelivanje krvi, ker se nočejo priznati, da so bili po pravici napadeni in da smejo Hohenzollerni in nemški kapitalisti razdeliti svet po svoji volji.

Ta hinavščina je razumljiva. Bolj zanimiv je pa Viljemov manifest zaradi tega, ker razdira tudi on upanje optimistov, da bo kmalu mir. Ne — pravi Viljem — dokler nismo zmagali tako, kakor hočemo, nam mora Bog še dalje pomagati. Prelivanje krvi se torej nadaljuje.

V Avstriji so zopet prepovedali celo vrsto socialističnih časopisov. Za mesec dni so bili suspendirani "Freiheit" v čeških Toplicah, "Volksville" v Karlovih varih, "Wahrheit" v Ašu. Strah pred besedo mora biti v Avstriji že zelo velik, zakaj pod pritiskom preventivne cenzure, kateri se mora predložiti vsak list, se preden gre v tisk, je bilo itak nemogoče napisati kaj "nevarnega." Uresničuje se, da ima strah velike oči.

Nemčija ne bo stradala.

Chicaška "Daily News" je imela od svojega dopisnika v Berlinu sledeče poročilo:

"Naši pridelki letošnje letine bodo gotovo nenavadno razočarali naše sovražnike", je izjavil von Schorlemer, poljedelski minister, kmalu ko je prišel s potovanja po Nemčiji.

Seveda je še prezgodaj, da bi mogel natančno povedati, koliko bomo pridelali, toda vedno je boljše, da smo konservativni in da računamo na manj kot pa pričakujemo. Najsi kakor hoče, glede na hrano nas popolnoma nič ne skrbi za prihodnjih dvanaest mesecev. Preteklo leto je bila letina razmeroma zelo slaba, to pa vsled neugodnega vremena. Letošnja pomlad je bila sicer mrzla in deževna, toda — temu se čudim — napravila ni na žito niti najmanjše škode. Naše orožje je osvojilo v tej vojni več kot en milijon hektarov (2.471.000) zemlje, katero smo vsi obdelali in obljubuje se nam lep pridelek."

Vprašal sem ga, kako bo s krompirjem.

"Prezgodaj je še, da bi vam mogel natančno povedati," je odgovoril. "Zgodnji krompir je veliko trpel vsled dolgotrajnega deževja. Vendar, kakor izgleda, lahko pričakujemo nadvse dobro letino, tudi kar se tiče krompirja. Leta 1915 smo pridelali 50 milijonov ton krompirja, toda 40 milijonov ton smo ga pridelali tudi v najslabših letinah. Nemško ljudstvo pojé na leto okoli osemnajst milijonov ton krompirja, drugi se pa porabi za živino in za različne produkte. Preteklo leto smo pridelali zelo malo koruze in ovs, vsled česar smo morali dajati živini več krompirja

kot druga leta. Letos bomo pa pridelali tudi ovs, s katerim bomo lahko krmili konje in druge živali, tako da ostane za prebivalstvo dovolj krompirja."

Pripomnil sem, da je v Nemčiji veliko pomanjkanje mesa.

"Uživanje mesa," je odvrnil, smo res znatno omejili, toda vsa nemški narod bi lahko meso ravno v taki meri užival, kot ga je pred vojno, ako ne bi mi gledali v bodočnost. Nam ne bi bilo treba zdaj štediti z mesom, ako bi hoteli, toda vendar je bolj pametno malo manj uživati in si semintja kaj pritrpati kakor pa da bi bili po končani vojni v zadregi za živino. Mi hočemo, da obdržimo zalogo živih živali kolikor mogoče na visoki stopnji. Naša ekonomija in omejitve uživanja mesa nima nikakršnih posledic na zdravje nemškega ljudstva; vsaj takih ne, kakor pravijo. Zdravniški strokovnjaki so nam že večkrat pripovedovali, da uživamo v Nemčiji veliko preveč mesa in drugih težkih jedil."

Poljedelski minister je pri tej priliki tudi hvalil francosko kuhinjo, češ da so francoska jedila veliko lažja in vsled tega zdravjša. Dejal je, da bo deloval na to, da se bodo tudi nemške gospodinjice naučile kuhati taka jedila. Omenil je tudi, da se je pričelo zdaj nemško ljudstvo zelo pečati z rejo domačih jajcev, perutnine in drugih drobnih živali, ki doslej niso bile bogve kako razširjene.

Dalje, kot je rekel minister, rede zdaj tudi zelo veliko drobnice — ovace in koz —, kar je tudi

v veliko pomoč pri vzdrževanju zadostnih zalog hrane. "Naša situacija glede hrane," je rekel minister, "je taka, da se nam ni treba bati stradanja. Sovražniku se je nakana, da bi nas izstradal, popolnoma izjalovila."

Gotovo ne želimo Nemcem, da bi stradali. Za take "božje kazni" nimamo nič zmisla. Ali, kar je pripovedoval gospod minister, so vendar očitne neresenice. Dokler ni žetev pospravljena, nima ljudstvo nič od nje. Da je bila lanska letina zelo slaba, priznava minister sam. Prav tako priznava, da so omejili uživanje mesa. Splošno je znano, da so vpeljali krušne karte, ki dajejo človeku pravico do največ 250 gramov kruha na dan. Tudi tri postne dneve so vpeljali, ko se nikjer ne prodaja meso. Kruh je pomešan s krompirjem. Da se od samega takega kruha in od krompirja ne more dobro živeti, je gotovo razumljivo.

Kar se tiče sedanjosti, je v Nemčiji pomanjkanje nedvomno. Razni nemiri zaradi draginje in lakote so bili od takih strani potrjeni, da morajo biti vesti o njih resnične, tudi če so morda tu patam pretirane.

Imenovanje diktatorja za živež bi bilo nerazumljivo in nepotrebno, če ne bi bilo pomanjkanja. Kar govori minister o mesu, katerega so baje na Nemškem preveč uživali, so prazne maruje. V prvrednih restavracijah, kjer se je večerjalo za deset mark, je že mogoče kaj takega; ali tja ne zahaja ljudstvo. Če bi se reklo, da se uživa na Angleškem mnogo mesa, bi bilo to še nekako razumljivo, ali na Nemškem, kjer je glaso-

vita kava iz eikorije in kjer so peli o krompirju:

Kartoffel in der Fruch,
zu Mittag in der Brueh,
am Abend samt dem Kleid,
Kartoffel in Ewigkeit —

je ironija vendar prebuda, če se pravi, da je ljudstvo jedlo preveč mesa.

Kar se tiče bodoče letine, vemo, da morajo na Francoskem, na Poljskem, v Belgiji, v Srbiji obdelavati polje ondotni domačini. Ali domačini bodo tudi sami potrebovali hrano. Misli li poljedelski minister pokrasti vse pridelke v teh krajih in jih pripeljati v Nemčijo? Kaj bodo tedaj jedli tisti, ki bodo okrajeni?

Smešno je, kar govori ekseleenca o živini. Saj so morali v mirnih časih tudi skrbeti, da ne zmanjka živine za plemo, pa vendar ni bilo oficijelnih postnih dni. Ako sedaj slavi vegetarijanstvo, je minister le pozabil, da je vegetarična hrana tedaj priporočljiva, če je tako izbrana, tako prirejena in tako obilna, da lahko nadomesti vse snovi, kar jih obsega meso. Taka hrana je pa dandanašnji še dražja od mesne.

Reja kunecev in podobne drobnine je prihajala tudi v mirnem času na dnevni red, in sicer vselej, kadar je bila velika draginja. Če jo sedaj priporočajo, je torej tudi to znamenje draginje in pomanjkanja.

Skratka — vojna ni prinesla ljudstvu na Nemškem blagoslova, kakor bi poljedelski minister rad dopovedal svetu, ampak ga je pahnila v bedo, iz katere mu vlada ne zna pomagati.

Militarizem.

Skrb za varnost države je lepa reč. Socialistično stališče razumeje popolnoma napačno tisti, ki mislijo, da hoče socialistična stranka državi odreči možnost obrambe, ako je napadena. Če je socializem načeloma nasproten vojni, se mora to vedno razumeti v tim zmislu, da hoče socializem ustvariti razmere, v katerih ne bo več povoda za vojno. Nikdar si pa socializem ni pripisoval moči čudežev, in od kapitalistične družbe ne pričakuje, da bo obračunala z vojno.

Socialistična stranka se bo z vsemi močmi upirala vsaki vojni, ki gre za osvajanjem, za uničevanjem neodvisnosti drugih, za kapitalističnim razširjanjem. Ali če se košček težko pridobljene svobode ne more ohraniti drugače, kakor z vojno, ne bo socializem nikdar zahteval, da naj se zaradi kakšne blede teorije svoboda žrtvuje tiranstvu.

Odločno se mora socializem upirati vsakemu militarizmu. Njegovo jedro je stalna armada. Kjer se ona vgnezdí, si prejalislej pribori prvo mesto v državi in stlači vse druge interese podse. Militarizem postane sam sebi cilj in namen; čim se primerno razvije, ne služi več on narodu, ampak narod mora služiti njemu.

Praktično se to lahko opazuje po vseh militarističnih državah, najboljše na Nemškem in predvsem na Pruskem, kjer je militarizem dosegel vrhunec, tako da je postal vzor drugim državam, ki ga skoraj po opiče posnemajo.

Kaj pomeni militarizem, povedo predvsem proračuni takih držav, v katerih je ta sistem razvit, zlasti če se primerjajo tekom daljše dobe. Tedaj se opazi, da požirajo vojaške zahteve v nekaterih takih deželah več kakor katerakoli državna potreba, in da ne naraščajo nobeni izdatki tako hitro in v taki velikanski progresiji kakor militaristični. Kjer so stali pred štiridesetimi leti za vojaške zahteve tisočaki v proračunih, stoji danes milijoni.

Kakšno narodno gospodarsko škodo pomeni ta ogromna Molohova požrešnost, nam je jasno, ako si domislamo, da gre tu vseskozi za neproduktivne izdatke. To je denar ljudstva, pometan v brezno, iz katerega se nikdar ne vrne noben vinar. To je izgubljeno delo milijonov.

Tega denarja pa bi bilo družbi treba na vseh koncih in krajih za resnične, deloma skrajno nuj-

ne potrebe.

Tisočletja že obdeluje človek zemljo, a vendar je ni dežele na svetu, kjer bi bila vsa tla tako urejena, da bi moglo poljedelstvo, živinoreja, gozdarstvo itd. doseči največji mogoči uspeh. A gotovo je obdelovanje zemlje za človeštvo važnejše od militarizma, kajti zemlja ga mora rediti, in od produktivnosti zemlje je v največji meri odvisno blagostanje narodov.

Z milijardami, ki jih požira neproduktivni militarizem, bi se nešteta zemljišča lahko zboljšala, močvirja osušila, suha tla namočila, vode regulirale, skalnati hribi pogozdili in povečala vsakovrstna rodovitnost.

Ves pametni svet priznava, da je za boljše življenje sedanjega rodu in za napredek poznejših rodov treba temeljite ljudske izobrazbe. Militarizem požira denar, ki bi lahko prišel v prid šolstvu in pospešil našo splošno kulturo.

Tako se kaže militarizem škodljivec s svojo materialno nenasitnostjo. Ali njegova škodljivost sega še veliko dalje.

Kar je v moškem svetu zdravega, mora vse v njegove kasarne. Nekoliko let mora tam preživeti komiso življenje, čigar glavna vsebina je disciplina in subordinacija. Toda v vojašnici ne gre za tisto disciplino ki je potrebna v vsaki družbi in ki je v temeljuna v solidarnosti, temveč za slepo zatajevanje samega sebe, za brezpogojno priznanje, da je misel greh in da razum ne tiči v glavi, ampak v zvezdi ali v katerem že znamenju, ki označuje šaržo. Korporal je absolutno modrejši od vojaka, lajtnant je pa že cel Sokrates.

In lajtnant je stalna zvezda na militarističnem nebu. On ostane v kraljestvu kasarne, kadar odidejo prvi, drugi, tretji rekruti. Oni, civilisti, se vrnejo kot rezervisti, on je še vedno tam. In novi rekruti, novi rezervisti prihajajo, rod za rod, vsi pod njegovo roko, pod njegovo komando. On postane stotnik, major, civilisti so vedno le rekruti in rezervisti. Oni lahko opravljajo najvažnejše posle v meščanskem življenju — zanj so vedno le rekruti in rezervisti. Tekar in profesor, kmet in umetnik, kovač in izumitelj mu mora salutatirati in "pokorno javljati", ter ga smatrati za višje bitje.

Tako nastane v militaristični državi posebna privilegirana kasta, ki ni nič manj domišljava ka-

kor nekdanji fevdalec in ki hoté ali nehote ubija demokratizem.

Institucija enoletnih prostovoljcev in rezervnih častnikov, ki jo potrebuje militarizem ne le zato, da mu ne zmanjka oseb za oficirska mesta, ampak tudi zato, da se ne zameri "boljšim slojem", prenaša militarističnega duha v civilno življenje. Po državnih, deželnih, mestnih uradih, povsod kjer je kaj oficijelnega, povsod kjer so "šarže" in "rangji", se vpeljuje subordinacija po vojaškem vzoru. Birokracija se uniformira, dobiva znamenja svoje stopnje in se s svojo obleko povzdiguje nad "navadne" civilne ljudi.

Če je današnja Prusija takorekoč ena sama velika kasarna, se lahko pravi, da gredo vse militaristične države to pot in se bližajo temu cilju.

Nobene salomonske modrosti ni treba, če se hoče spoznati, da izpodjeda tak sistem vse temelje demokracije, in vsebuje največjo nevarnost za ljudski napredek.

Z militarizmom je vrednost ustavnosti in parlamentarizma popolnoma paralizirana. Države z razvitim militarizmom so absolutistične, pa naj bo njih konstitucionalna oblika kakršna koli.

V pruskem deželnem zboru je pred par leti neki naduti junker dejal: "Čecar mora vedno imeti toliko moči, da ukaže lajtnantu, naj vzame deset moč in z njimi razžene parlament."

Zgražali so se zaradi teh besed; nesramne so bile. Ali da je na Pruskem tako se ne da tajiti. Če bi cesar poslal lajtnanta in deset moč z nasaženimi bajoneti v deželni zbor, bi se ta razšel in bil bi konec besed.

Ko je bila pred Khuen Hedervaryjevo vlado na Ogrskem opozicija v večini in je prišla v konflikt s krono, ni sicer cesar poslal lajtnanta v parlament, pač pa obresta Fabriciusa, in ta je z bajoneti razgalil poslanca prav tako, kakor bi bil to lahko storil lajtnant ali pa tudi feldvebel. Ljudska volja, ki je poslala poslance v parlament, ni bila vredna piškavega oreha. In ko je postal Khuen Hedervary ministrski predsednik, je predelal tudi to ljudsko voljo po svoje — zopet s pomočjo militarizma. Kjer se je bilo bati, da bi zmagala opozicija, tja je prišlo vojaštvo "čuvat red" in v vsakem takim kraju je vlada dobila večino.

Kdor bi hotel zbirati take dejanske primere,

kakor nobenega človeka na svetu; še svoje matere nisem imel tako rde ...

Nekaj toplega ji je leglo v sree in ni si upala vzdigniti glave ter mu pogledati v lice.

"Če bi kdaj na vse pozabil, kar sem doživel hudega in lepega ... na tisto uro ne pozabim, ko sem te nosil v svojih rokah preko hriba. Lahko si sama ugenila, kaj je takrat čutilo moje sree; pa zdaj je vse minilo ... Takrat sem še mislil — Bog vedi, neumne so bile tiste misli — da bi se lahko izpremenilo, da bi bila midva sčasoma še prijatelja ... Tako nes pametno sem upal, kadar sva stala na pragu in sva se pogovarjala ... mislil sem že na majhno, prijetno hišico, na vrt ... no, kaj bi!"

Jezno je zamahnil z roko in je pogledal v stran.

"Z veseljem se bom spominjala nate!"

"Spominjaj se rajši z usmiljenjem! Precej časa bo treba da se otresem in pretegnem, pozneje se bom morda tudi jaz z veseljem spominjal ... in vseh dni še ni konec!"

Pogledal jo je prijazneje in nasmehnil se je napol.

"Hvaležen sem ti, Hanea, veliko dobroto si mi napravila! Samo zato, ker si na svetu in ker imaš tak lepe oči in tako dobro sree! Živina sem bil prej, klada, pijanec! Ampak samo pogleda te človek in govori s teboj, pa mu je tako pri sre, kakor da je prišel od spovedi in nikoli več ne pozabi nate!"

Hanea je molčala; prijetno in blago se ji je zdelo, kar je govoril in vendar ji ni bilo lahko pri sre.

"Pa še nekaj bi te rad prašal!" je nadaljeval s tišjim glasom in beseda se mu je zatikala. "Pravijo, da živi slabo ... no, da nima prijatelja ... ali veš njegov naslov?"

"Vem."

"No ... ni potreba, da bi umiral tam od vsega hudega ... vsaj toliko bi moral imeti, da bi se vrnil pošteno ... Če je fant za kaj, ne bo poginil, tudi ne, če je umetnik; samo da je vesel in pogumen, pa se izkoplje, če bi se bil pogreznil sto klatrter globoko ..."

Pomislil je, pogledal je nanjo in je stresel z glavo.

"Rajši ne — bom že sam opravil ... Samo pozdravi ga — mojem imenu, kadar se vrne ... Zdj boš ti poleg njega in dobro se mu bo godilo ..."

Postala sta ob cerkvi.

"Kaj si mi mislil še povedati?"

"Nič drugega ... Zdj pa z bogom, Hanea! Samo poglej me še, ker se tako ne vidiva nikoli več, zato da se boš malo laže spomnila name ..."

Vzdignila je glavo in se mu je začudila; pegast je bil njegov obraz, samo na kosteh pod očmi je še ostala rdečica in ustnice so se bile zategnile v ču len nasmeh.

"Ne zameri ... Saj je v slovo!"

Sami se je sklonil, prijel jo je z obema močnimi rokama in jo je vzdignil; na ustniah, na licih, na čelu so jo zapekle njegove suhe vroče ustnice.

Izpustil jo je, stal je pred njo globoko upognjen in se je tresel.

"Adijo, Hanea!"

Glasu mu ni več poznala, njegov pogled je bil tuj, svetel in nemiren. Hitro ji je podal roko, stisnil jo je, da jo je zabolelo in je odšel po klanecu z urnimi koraki ...

Zgodaj se je mračilo; svetloba belega neba je bila slabotna in se je umikala hitro in plašljivo gostim večernim senam ...

(Dalje prihodnjiš.)

KRIŽ NA GORI.

LJUBEZENSKA ZGODBA. — SPISAL IVAN CANKAR.

"Bolje je, mislim, da ostaneš, da počakaš. Pošten fant je!"

"Pošten fant!" je pritrdila mati in tudi ona se je ozrla na Hanco.

Pogledala je strahoma na obadva.

"Pojdem! Moram!"

"Premisli dobro, Hanea!"

Osojen je bil očetov glas in izpod obrvi je šinil neprijazen pogled.

Zvečer je prišel Amerikanec; postal je pred pragom, oče pa ga je poklicel v hišo.

"Kaj bi stal zunaj? Stopi malo noter!"

Tone je stopil v sobo, sedel je koncu stola in je položil roke na kolena.

"No, kaj je novega? Kako pa s službo?"

"Odpovedal sem jo."

"Kaj? Odpovedal?"

"Snoči ... Naveličal sem se teh krajev, pojdem!"

"Daleč?"

"V Ameriko sem vrnem!"

Oče in mati sta osupnila; Hanea je bila mirna, kakor da ji ni povedal nič novega.

"Pa tako nenadoma! Kdaj pa si se namenil?" Tonetu so bila vprašanja neprijetna; gledal je v tla in je odgovarjal z zlovoljnim glasom.

"Že zmerom sem mislil. Kaj pa bi tukaj? Dolgčas je ... Mislim, da se mi nikoli več ne bo zaježelo po domu ..."

"Tam je seveda boljši zaslužek?"

"Tudi ... ampak človek živi povsod! ... Le veselja je treba!"

Umolknil so vsi, Tone je vstal.

"Kdaj se napraviš?"

"Prav kmalu; morda že jutri, morda čez teden dni, ne vem še prav ..."

Nasmehnil se je čudno in se je ozrl postrani na Hanco.

"Kakor bo vreme naneslo! V slabem vremenu bi se ne poslovil rad. Človek je jezen, če je dež in blato, kadar sede na voz!"

"No, da, kakor je božja volja!" je zavzdihnila mati.

V veži je prijel Hanco za roko.

"Saj greš lahko malo z mano ... ta poslednji večer ..."

"Kaj res že odhajaš, Tone?"

Pogledal jo je zlovoljno.

"Kaj naj ostanem tukaj? Ali bi mi ti rekla, da naj ostanem?"

"Pojdi!"

"Zato pojdem ... ampak s tako težkim srcem, Hanea, da ne vem, kako bom dospel do konca ..."

Nalaho se mu je tresel glas.

"Pa že pojde, kakorkoli! Zaradi tega ne poginem ... delati bo treba! ... Svet je velik in lep in človek nazadnje še na mater pozabi! Samo da bi poznal hitro, prespal kakor pijanost, pa bi bilo dobro!"

Prijel jo je krepkeje za roko in se je sklonil niže k njej.

"Vse, Hanea, povedati ti pa le moram; no, coj ti lahko povem — nič se ti ni treba bati, saj tako pojdem in me ne boš videla nikoli več! ... To ti moram povedati, Hanea, da te imam rad,

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA
LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

— Lastnik in izdajatelj: —

Jugoslovenska delavska tiskovna družba
v Chicago, Illinois.Naročnina: Za Ameriko \$2.00 za celo
leto, \$1.00 za pol leta. Za Evropo
\$2.50 za celo leto, \$1.25 za pol leta.Oglašje po dogovoru. Pri spremembi
bivalitice je poleg novega naznaniti
tudi stari naslov.Glasilo slovenske organizacije Jugosl.
socialistične zveze v Ameriki.Vse pritožbe glede nerodnega pošiljanja
leta in drugih nerodnosti, se pošiljajo
predsedniku družbe
Ivan Molek, 4008 West 31. Street,
Chicago, Ill.

PROLETARIAN

Owned and published every Tuesday by
South Slavic Workmen's Publishing Company
Chicago, Illinois.Subscription rates: United States and
Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half
year. Foreign countries \$2.50 a year,
\$1.25 for half year.

Advertising rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS):
"PROLETAREC"
4008 W 31. STREET, CHICAGO ILLINOIS

KONEC VOJNE.

Odkar se je v Evropi pričela barbarska morija, mrgoli po svetu političnih talentov in vojaških strokovnjakov. Ljudje, ki imajo preveč časa in premalo znanja, rešujejo zdaj največje svetovne probleme s tako lahkoto, kakor rebus. Da je takih veleumov tudi v Ameriki v izobilju, se pač razume samo ob sebi. V vsakem salonu, v vsaki brivnici, pri snažilcu čevljev lahko človek posluša najsmejnejše razgovorje uganak. Katerih se sam ne bi upal niti lotiti, na kupe jih je, ki so prepričani, da bi oni zdaj morali biti ministri in generali v Evropi.

Med te modrijane spadajo tudi oni, ki z obéudovanja vredno gotovostjo trdijo, da bo sedanja vojna zadnja na svetu.

Če bi bilo za tako mišljenje dovolj stvarne podlage, bi se človek, vedoč da ne more ustaviti sedanjega klanja, navsezadnje še za silo potolžil z lepim upanjem. Osvoboditev človeštva od vsakovrstne sužnosti je zahtevala že mnogo krvi, in če bi bila sedanja vojna potrebna zato, da ne bo potem nobene več, bi jo smatrali za eno tistih tragedij, skozi katere se vije vse napredek človeštva.

Toda iz česa naj bi zajeli vero, da se vsi reši reš za zadnji krvavi spopad narodov in da prihajamo po sedanji vojni v dobo večnega miru?

Sedanje moritve so gotovo v veliki meri krivi evropski monarhi, ki so kljub vsem konstitucijam v vojnih rečeh še popolnoma absolutistični. Najbolj velja to za Avstrijo in Rusijo, zakaj v Angliji ali na Nemškem morajo vsaj navidezno parlamenti dovoliti vojni kredit, dočim se ni treba Francu Jožefu in Nikolaju niti za to zmeiniti. Na Ruskem se duma ne vpraša, v Avstriji se pa državni zbor spodi dom in poslanecem se obesi puška na ramo. Sicer pa je to itak le formalnost, zakaj če bi n. pr. nemški parlament gozdbave-mu Viljemu odrekel kredit, bi si ga vzel sam, in če bi ga vladar ne ubogala, bi si sestavil drugo Glavno je to, da ima po vseh monarhističnih državah vladar pravico napovedovati vojno in sklepati mir. Moč za to ima, ker je vrhovni poveljnik armade, v kateri vlada slepa pokorščina.

Vojno je napovedala Avstrija Srbiji. Pričela se je pred Belgradom. Avstriji so vdrli v Srbijo in zbežali iz Srbije in se s pomočjo Nemčije zopet vrnili v Srbijo. Ali kdo misli danes na Srbijo in sploh na Balkan? Če ne bi bili zavezniki "osvojili" Soluna in ga utrdili in se v njem utaborili, vsled česar je nastala radovednost, kaj da bo na Balkanu, se ne bi nihče več zanimal za dogodke v onih krajih, v katerih se je baje vojna porodila. Kajti glavni udarci padajo okrog Verduna, ob Sommi, v Volhiniji, v Galiciji, kjer stojijo milijoni proti milijonom.

In dasi so tla, na katerih je klanje na vrhuncu, francoska, poljska in ruska, je vendar danes že skoraj vsakemu jasno, da se vodi odločilni boj med dvema silama: Med Nemčijo in Anglijo. Vsi drugi so večalimanj neprostovoljni pomočniki; za Anglijo in Nemčijo pomeni ta vojna zgodovinsko usodo, vprašanje bodoče sile, bodočega gospodstva na zemeljskem planetu.

V teh dveh državah pa je evropski kapitalizem na vrhuncu. Med obema se razvija neizprosna gospodarska konkurenca. Obe sta razširili svoje trge po vseh krajih sveta, ustanovili kolonije po vseh kontinentih in otočjih, obe se napenjale, da bi izpodrinila druga drugo.

Posledice vojne se ne bodo kazale samo v tem, da bo po miru Nemčija ali pa Anglija na trgu močnejša od svoje tekmovalke. Lahko se zgodi še marsikaj drugega, kar se lahko ugiba, česar pa ni mogoče prerokovati. Razine kro-ne lahko sfrče z raznih glav, ali pa se še bolj utrdi monarhizem; lahko se izpremene vse evropske meje, lahko nastanejo revolucije. Ali cena, za katero se koljeta obe skupini, je angleška in nemška gospodarska hegemonija.

V tem je pravi značaj sedanje vojne. In dokler bodo na svetu taki cilji, je vojna mogoča.

Klanje na severu in jugu, na vzhodu in zapadu pomeni popolni bankrot meščanskega mirovnega gibanja, čigar zastopniki so mislili, da se da zgodovina voditi z etičnimi nazori.

Gospodarski konflikti so na tej trdi zemlji najmočnejši in dokler bodo na svetu taka nasprotja mogoča, morajo narodi vedno trepetati pred krvavimi spopadi. Kapitalistična družba pa nosi taka nasprotja vedno v svojem krilu.

Svetovni mir ni nemogoča utopija, kakor pojo na drugi strani brezpogojni skeptiki. Ali mogoče je le tedaj, če so veliki interesi človeštva enaki. To velja predvsem za gospodarske interese, na katerih sloni vsa življenska zgradba. Zaradi različnih nazorov o slikarstvu in kiparstvu ne bo nastala svetovna vojna; verske vojne lahko prepreči napredujoča omika, nacionalnim vojam napravi avtonomija narodov konec. Vojne iz gospodarskih razlogov pa minejo le tedaj, če izginejo gospodarski vojni razlogi sami.

"Vojne ne bo več" se bo takrat lahko dejalo, kadar zavlada na svetu socializem. Kajti tedaj bo vse gospodarstvo služilo vsem. Socializem pomeni konec gospodarske anarhije in s tem konec konkurenčne velikih sedanjih izkoriščevalnih skupin. Kadar ne bo več vprašanja, kdo požre večji profit, ne bo več razloga za vojno. In s tem prenehajo vojne.

Če je sedanja vojna zadnja, bi se moglo le tedaj povedati, če bi bilo mogoče prerokovati, kdaj premagata socializem kapitalistično družbo. Ako vidimo, koliko je še nezavednega delavstva po vseh krajih sveta, si moramo reči, da je še zelo zelo veliko dela in da bo treba tudi še časa, preden se vse opravi.

Lahko pa pravimo eno: Vsak korak, ki ga kdo stori za razširjenje in za utrjevanje socializma, nas približuje svetovnemu miru. Le socialistično delo je resnično in bistveno mirovno delo.

Kraljevski princ v stiskah.

Iz Pariza javljajo: Pred nekaj dnevi je bila opozorjena javnost na nekakega kralja. Princ Kulery-Vanibalo je bil napaden po nekem apasu in šele sedaj se doznaje, da je ta črni kraljevski sin služil 17 let v legiji tujcev. Napravil je 34 vojn, ali bolje ekspedicij, poseduje mnogo odlikovanj in je bil 20krat ranjen v službi Francije. Kljub temu ni dobil nikdar niti vinarja doplačila in je sedaj zelo zadovoljen, da je dobil v neki rafineriji mesto nekakega podajalca. "Journal" smatra tako postopanje s princem, katerega deželo je Francija podjarmila, nevredno republike ter je napravil korake pri oblastnjah, da bi nekaj dosegel za tega zamorskega princa, katerega je zavrgel njegov oče radi vstopa v francosko armado. Odgovorili so mu pa povsod, da bi moral princ vložiti vsaj pismeno prošnjo. Ker pa princ Kulery-Vanibalo ne zna pisati, ima prav malo nade, da bi dobil kako državno podporo.

Prehrana moderne vojske.

O potrebah moderne armade dobimo pojm iz naslednjega poročila, ki ga je nedavno priobčil "Journal de Geneve". Sotrudnik rečenega lista je obiskal nekaj torišč, ki so bila središča prehranitve francoske armade. Na teh toriščih se je sleherni dan pripravilo jedi za 300.000 mož. — Sleherni dan se je odpravilo od tam šest vlakov, ki so bili naloženi z mesom, kruhom, zelenjavo, sladkorjem, vinom, kavo, žganjem, tobakom, rižem, ovosom in z drugimi za poljske kuhinje. 300.00 mož je sleherni dan potrebovalo 1200 gl. goveje živine in je požgalo 40.000 kilogramov drv. Posamični vlak prepelje 270.000 porcij kruha in 35 centov sira. Vsak dan ima francoski vojak pravico do 15 gramov tobaka, četrtinke vina in šestnajstinke litra žganja.

Konferenca nevtralnih socialistov.

Dlje časa napovedana konferenca socialistov iz nevtralnih dežel se je dne 31. julija sešla v Hagu in je sedaj končana. Nekoliko poročila je došle le o prvem dnevu zborovanja, in tudi to je pomanjkljivo. Treba bo torej počakati na daljša in obširnejša poročila, preden bo mogoče izreči kaj natančnejšega o zborovanju in o sklepih.

Samo dejstvo, da se je ta konferenca izvršila, je pa pomembno, ker ne kaže le potrebe, da se socialisti kljub velikim težavam pomenijo o važnih internacionalnih problemih, ampak tudi stremiljenje, da se najdejo sredstva za sporazum.

Poročilo, ki je prišlo 1. avgusta iz Haga, pravi, da je bilo zastopanih devet dežel, in sicer Zedinjene države, Španija, Švedska, Norveška, Danska, Argentina, Švica, Holandija in Luksemburg. Zedinjene države je zastopal sodrug Algernon Lee, kandidat za guvernerja v državi New York. Predsednik konference je bil sodrug Peter Jelles Troelstra, znani socialistični vodja iz Holandije.

Na dnevnem redu so bile sledeče točke:

1. Manifest, ki naj bo namenjen socialistom v vojskujočih se deželah z ozirom na sklep trajnega miru.

2. Predlog holandskih sodrugov, da naj se nevtralne dežele udeležijo mirovnih razprav.

3. Poročilo holandskih sodrugov o gospodarski vojni.

4. Ameriški predlog, da se skliče plenarna seja vseh članov mednarodnega tajništva.

Za sredo, 2. avgusta je bil v Amsterdamu sklican javen shod v prid miru, na katerem je bilo napovedano, da bodo govorili razni delegati konference, med njimi tudi Algernon Lee.

Popolna obnovitev svobode in neodvisnosti Belgije in Poljske in demokratična federacija neodvisnih balkanskih držav so bile točke, o katerih so se člani konference popolnoma sporazumeli.

Pieter Jelles Troelstra, ki je imel glavno besedo v imenu holandske delegacije, je dejal, da so akeijo. Pozival je vse socialiste, naj bi se kmalu se deželah še premočne za skupno socialistično akeijo. P ozival je vse socialiste, naj bi se kmalu zavedli nalog, ki jih čakajo in naj pazijo, da se razvoj socialističnih tendenc, ki jih je spodbila

Če Vilč sedaj ne postane popularen, tedaj sploh ni več vredno, da bi človek igral komedijo. Kaj je že vse storil mogočni vnuk velikega starega očeta, da bi bil ljudstvu vsaj nekoliko tako blizu kakor Bogu! Komandiral je pri velikih manevrih, pa je bila tepena prav tista partija, katero je on vodil. Slikal je veliko alegorijo, pa so ljudje dejali, da packa. Pridigal je, a poslušalci so trdili, da je mešal sveto pismo z vojaškimi službenimi predpisi. Pesnil je, pa so dejali, da ni v njegovih pesmih toliko duha, kolikor v enem naprasku brinjeve. Vse se je ponesrečilo, dokler ni prišla vojna. To je bila Vilčeva velika prilika. Vsi Hohenzollerni so bili junaki, torej mora biti tudi Viljem junak. Le pogledite njegovo fotografijo; ni li junaška? — Ampak človek ne more izkazati hrabrosti, če ni prilike za to, in priliko daje le vojna. Dobri Bog, ki je od nekdaj zaveznik Hohenzollernov, je uganil, česa je treba njegovemu Vilčku, in mu je poslal vojno.

Toda bil je zopet križ. Junaški kajzer je rad šel v trenče, pa ne sme. Skrbeti mora za Nemčijo in za nemški narod; ohraniti mora svoje dragoceno življenje na vsak način, tako je določila božja previdnost.

Kako lepa prilika bi bila to sicer za popularnost! Prosti vojaki, v navadnem poklicu kmetje, delavci, učitelji in evilsti sploh, bi pripovedovali doma, seveda če bi se vrnili domov, kako je sam cesar med njimi streljal in se boril, kako pogumno je gledal smrti v oči, kako je tukaj zabodel Angleža, tam s kopitom pobil Francozo. Z odprtimi ustmi bi poslušali vaščani, žene in otroci, in kadar bi invalid končal, bi vsi zaklicali: "Da, naš cesar! Ta pa, ta!"

Vsi smo zgrabili za orožje. Brez dvoma je vdrli sovražnik v tabor in tako smo streljali okoli sebe in zasajali sablje in bodala v meso. Ali kletve in mirajočih so bile ruske in pri motni svetlobi smo zapazili, da smo morili svoje. V grozi in studu, kot ljudje, ki se po hudodelstvu zavedo svojega dejanja, smo gledali okoli sebe in se povpraševali za vzrok strela. Tedaj se začne v noči glas straže: "Konj se je utrgal in ker sem se bal, da bi se splašili drugi, sem ga ustrelil." Pobrali smo mrtve, bilo jih je 14 — te smo bili pomorili mrtve. Pogled na nje je bil tako grozen, da je potegnil stotnik samokres in se ustrelil. Po taki grozni noči so bile končane naše sile. Druga dne smo prišli v avstrijsko vjetništvo.

Anglija je prepovedala uvoz opiuma in kokaina v vse dežele Velike Britanije. Zadnja leta se je zlasti kokain v velikih množinah rabil kot omamno sredstvo.

V Petrogradu je bil baje zadnji torek velik požar. Berlinski "Lokalanzeiger" pripoveduje, da se je vnel leseni most, ki drži čez Nevo k palači, na petih krajih obenem. Goreči čolni so plaval proti Vasiljevemu otoku in proti luki, kjer se je vnel dvanaest velikih ladij, med njimi več prekomorskih, plavajoč dok in Putlova tovarna za orožje. Na Vasiljevem otoku so razna ministrstva, vseučilišče, akademija znanosti in umetnosti in druga javna poslopja. Policija misli, da so ogenj povzročili anarhisti.

Naenkrat počei strel. En edini strel v temi nad tisoči in tako se je končal lažnivi mir in pregan vsakemu iluzijo spanca. Vsi smo poskočili in

vojna, ne izrabijo za okrepčanje absolutizma in birokracije.

Švedski delegat sodrug Branting je svaril pred preceenjanjem razoroženja, zagovarjal je pa znižanje vojaških bremen.

Vprašanje belgijske neodvisnosti je prišlo na program, ko se je prečitalo pismo sodruga Emila Vandervelda, belgijskega municijskega ministra Vandervelde je toplo priporočal, naj se konference brezpogojno izreče za obnovev Belgije. Proti temu ni bilo nobene opozicije; na drugi strani je bilo pa sklenjeno, da se konferenca ne veže z nobenim zaključkom glede na rešitev kočljivega vprašanja Alzacije in Lorene.

Sodrug Algernon Lee je govoril o vplivu vojne na socialistične organizacije v Ameriki. Dejal je, da je bil prvo leto vpliv zelo dušljiv, ker je spravila vojna ljudstvo večalimanj iz ravnotežja. Ali sedaj se je delavstvo že popolnoma zbralo. Pravil je, dasi je manjšina stranke morda pro nemška, večina pa odločno protinemska, da misli vendar ogromna večina v stranki, da bi bilo najbolje, če ne bi bila nobena stran uničujoče poražena.

Omenjal je nadalje, da imajo Zedinjene države svoj lastni problem v zelo močnem militarističnem gibanju, ki se je tu razvilo. Medtem ko govoré zagovorniki večje armade in mornarice ne prenehoma o obrambi dežele, čutijo socialisti, da pomeni to stremiljenje tendenco ameriškega kapitala, da bi dobil več moči za izkoriščanje Mehike in južne Amerike. Ne le socialisti, ampak tudi strokovno organizirani delavci se zelo aktivno bojujejo proti tej struji. Protimilitaristično gibanje je postalo močnejše in jasnejše.

Glede na ameriški predlog, da se skliče mednarodna konferenca vseh socialistov, je sodrug Lee izjavil, da čutijo ameriški socialisti, da so evropski sodrugi iz nevtralnih dežel nemara boljše informirani in da je pripravljen sprejeti njihove nazore, kar se tiče časa, kdaj naj se konference skliče. Dodal je pa, da bi se moral tak sestanek po njegovem mnenju izvršiti čim prej je mogoče.

Delegati so bili složni v tem, da se pri sklepanju miru ne smejo vršiti nobene aneksije in zahtevati nobene vojne odškodnine.

Kadar dobimo poročilo o vsaj konferenci, izpregovorimo več o stvari.

Kajzer kosí.

In sedaj ne sme tega, ker je cesar! Kako težko breme mu je naložila božja previdnost!

Ali naposled je vendar prišlo in se zgodilo. Iz Berlina prihajajo telegrams poročila, da je šel Vilč — delat na polje. Ej, fanti in moške so morali oditi na bojno polje, zdaj primanjkuje koscev, in ker ima cesar same velike misli v glavi, je šel, pa dela namesto njih.

Ne vemo, če pripoveduje telegram resnico. Ena ali druga izmed neštetihi vesti, ki se pripovedujejo o njem, mora biti zlagana. Kajti drugi telegramsni pravijo, da je bil na vzhodni "fronti" in da se je sedaj odpeljal na zapadno "fronto". Ker pa menda tudi on nima te sposobnosti, da bi bil na dveh krajih obenem, je le vprašanje, katera vest je zlagana.

O cesarju Jožefu pišejo šolske knjige, da je oral. S plugom so sploh imeli opraviti razni "veliki" ljudje, rimski konzuli, češki kralji i t. d. Ampak kosa, to je nekaj popolnoma novega. To je originalno, to je demokratično, to mora kajzerju pribaviti popularnost.

Ampak kdosi bi nam znal povedati, kdaj se je kajzer — učil kositi? Tako enostavno to namreč tudi ni, da bi se kar vzela kosa v roko, pa bi šlo. Take fine ročice, kakršne so kajzerjeve, lahko poskusijo, opravile pa ne bodo ves dan toliko dela, kolikor kosčeve v eni uri!

Toda kajzer mora kositi, zato da postane popularen. Niso li vsi ti kralji in cesarji pravi pajaci in niso li narodi neumni, da jih tako drago plačujejo, ko bi vendar veliko ceneje lahko imeli mnogo boljše komediantne in ne bi bili v nevarnosti, da jih v zahvalo za ogromne apanaže še poženo v katastrofe, kakršna je sedanja vojna!

Sličica strahote.

Mlad ruski poročnik, ki se nahaja v avstrijskem vjetništvu, je pripovedoval nekemu poročevalcu o svojih vojnih doživljajih. Dejal je: "Ves teden smo bili v dežju avstrijskega ognja. V začetku so letele krogle predaleč in mi smo se spogledovali in se smejali. Ali skoraj nas je minul smeh, vedno bliže so letele krogle in kmalu so padale med nas. Nič ni groznejšega, kakor pogled na kroglo, ki se nam približuje in ki izgleda, kakor pridejo nad nas, kot da bi nam hoteli zaključiti: "Ah, tukaj ste torej?" Po vsaki taki salvi smo padli na tla in potem pogledali okoli sebe, koga je vzela smrt. Brez nade na rešitev smo bili in niti poskušali nismo, da bi utekli. In kajti tudi? Če bi hoteli uteči grozni toči krogelj, tedaj bi bili morali zapustiti naše zakope in to bi bil siguran samomor. Med groznim streljanjem, ko nas je padla polovica, je nastala noč in zapustili smo okope. Kolena so nas bolela in čisto nemogoče se je nam zdelo, da vstanemo. Pobiti in čisto zmešani od groznih eksplozij granat in šrapnelov in divji vrel velikega števila padlih, leženo bolj nego gremo, iz naših postojank. Tedaj nam je bilo javljeno, da se smemo v noči utaboriti. Padli smo na zemljo in niti odvezali nismo odev. Naša izmučenost je bila tako silna, da niti spati nismo mogli. V naši motni-domišljiji je trajal boj dalje. Noč nas je objela, vsi smo bili tihi in po poljani je vladal mir.

Naenkrat počei strel. En edini strel v temi nad tisoči in tako se je končal lažnivi mir in pregan vsakemu iluzijo spanca. Vsi smo poskočili in

Naravno je, da se mnogo ugiba, kakšne posledice bo imela svetovna vojna — onkraj oceana in na tej strani luže. V Ameriki je sedanja umetna prosperiteta, utemeljena skoraj izključna na vojnih naročilih iz Evrope, tako zasleplila široke kroge, da sploh ne mislijo, kaj bo jutri, ampak žive, kakor da se ne morejo gospodarske razmere nikdar več izpremeniti.

Prav ta prosperiteta ima pa v sebi nekaj skrajno nevarnega; če bi bila nekoliko manjša, bi napravila ljudi vsaj nekoliko skrbnejše. Jn če pride kriza, ne bi bil padeč tako strašan, kakor bo, če se ne napravijo o pravem času ukrepi, da se katastrofa vsaj nekoliko omili.

Odkar je zrasla prosperiteta na vojnih naročilih, smo vedno izražali mnenje, da mora biti te prosperitete konec, kadar se ustavi vojna naročila, torej gotovo tedaj, kadar bo vojne konec, nemara pa tudi še prej. In kadar se ustavi prosperiteta, mora priti kriza. Čim več je denarja investiranega v vojni industriji in čim več delavstva je zaposlenega v njej, tem večja mora biti kriza.

Poslanec sodrug Meyer London je izrazil to v kongresu in je sijajno podprl svoje mnenje.

Kljub temu je mnogo ljudi v Zedinjenih državah, ki ne verjamejo tega in se smejejo takim teorijam, ali pa nočejo misliti na to.

Ali strokovnjaki soglašajo z nami. Tako n. pr. piše profesor nacionalne ekonomije na kalifornijski univerzi Ira B. Cross o tem peregum vprašanju:

"Amerika bo po vojni imela največjo krizo, kar jih je bilo v njeni zgodovini. Velikanske vojne industrije in municijske tovarne se bodo zaprle, česar posledice bodo, da bodo plače delavcev veliko manjše, kar povzroči delavsko krizo, kakršne še ni bilo doslej v tej deželi.

Danes je Amerika dobesedno pijana zlata. Od 1. avgusta 1914 pa do 1. junija 1916 je prišlo v deželo za nekako \$633.000.000 zlata, skoro vse za vojna naročila.

To je povzročilo, da je v deželi zelo veliko denarja, toda povzročilo je tudi, da se zdaj zlata manj kupuje in da se je življenje podražilo. Nastala je prosperiteta. Plače in cene so se povišale. Ker je v deželi tako ogromna množina zlata, je razumljivo, da je zlato prišlo ob svojo prvotno vrednost, kajti postalo je že preveč navadno in pregesto.

To je za ljudstvo sicer malo težko razumljivo, toda vpoštevaj naj se dejstvo, da je vrednost vsake stvari odvisna od dveh pojavov, namreč od množine in pa od vprašanja, v koliki meri se more dotično blago razpečavati, ali z drugo besedo: V koliki meri ga hoče ljudstvo kupovati.

Dasi je cena unče zlata enaka kakor prej, kajti ceno zlata je določila vlada Zedinjenih držav, je zlato v primeri z drugim blagom manj vredno, kajti zlata je zdaj več, druge stvari postajajo pa dražje, vsled česar je razumljivo, da se za gotovo množino zlata manj kupi, nego se je moglo kupiti prej.

Kadar se zmanjšuje kupovanje zlata, se kakor rečeno, cena zlata znižuje, medtem se pa cena drugih predmetov povišuje.

To pravilo postoja tudi v nasprotnem slučaju; ako so za zlato zahteve velike, potem je tudi zlato večje vrednosti in cene drugih predmetov padajo.

Ko bo konec vojne, bodo prenehale posloovati vse municijske tovarne in na tisoče delavcev bo brez dela. Razumljivo je, da to ne bo brez posledic na delavske plače.

To pa povzroči veliko krizo, zlasti med delavstvom, česar pa delavci najbrže ne bodo razumeli, temveč se bodo čudili, kako je to mogoče.

Ta industrijski preobrat ali nemir bo imel svoj vpliv na deželne finančne interese, kar pa povzroči, da bomo videli v deželi veliko bedo. Prišli bodo veliki socialni in ekonomični preobrati.

Zdaj je še težko reči, kakšen bo konec krize; morda se hosta morala sporazumeti delavstvo in kapital, kar bi bilo za deželo brez dvoma zelo velike vrednosti.

Toda popolnoma gotovo je, da bo konec sedanje evropske vojne za Evropo velik blagoslov, medtem ko pride za Ameriko doba bede."

PO VOJNI.

Naravno je, da se mnogo ugiba, kakšne posledice bo imela svetovna vojna — onkraj oceana in na tej strani luže. V Ameriki je sedanja umetna prosperiteta, utemeljena skoraj izključna na vojnih naročilih iz Evrope, tako zasleplila široke kroge, da sploh ne mislijo, kaj bo jutri, ampak žive, kakor da se ne morejo gospodarske razmere nikdar več izpremeniti.

Prav ta prosperiteta ima pa v sebi nekaj skrajno nevarnega; če bi bila nekoliko manjša, bi napravila ljudi vsaj nekoliko skrbnejše. Jn če pride kriza, ne bi bil padeč tako strašan, kakor bo, če se ne napravijo o pravem času ukrepi, da se katastrofa vsaj nekoliko omili.

Odkar je zrasla prosperiteta na vojnih naročilih, smo vedno izražali mnenje, da mora biti te prosperitete konec, kadar se ustavi vojna naročila, torej gotovo tedaj, kadar bo vojne konec, nemara pa tudi še prej. In kadar se ustavi prosperiteta, mora priti kriza. Čim več je denarja investiranega v vojni industriji in čim več delavstva je zaposlenega v njej, tem večja mora biti kriza.

Poslanec sodrug Meyer London je izrazil to v kongresu in je sijajno podprl svoje mnenje.

Kljub temu je mnogo ljudi v Zedinjenih državah, ki ne verjamejo tega in se smejejo takim teorijam, ali pa nočejo misliti na to.

Ali strokovnjaki soglašajo z nami. Tako n. pr. piše profesor nacionalne ekonomije na kalifornijski univerzi Ira B. Cross o tem peregum vprašanju:

"Amerika bo po vojni imela največjo krizo, kar jih je bilo v njeni zgodovini. Velikanske vojne industrije in municijske tovarne se bodo zaprle, česar posledice bodo, da bodo plače delavcev veliko manjše, kar povzroči delavsko krizo, kakršne še ni bilo doslej v tej deželi.

Danes je Amerika dobesedno pijana zlata. Od 1. avgusta 1914 pa do 1. junija 1916 je prišlo v deželo za nekako \$633.000.000 zlata, skoro vse za vojna naročila.

To je povzročilo, da je v deželi zelo veliko denarja, toda povzročilo je tudi, da se zdaj zlata manj kupuje in da se je življenje podražilo. Nastala je prosperiteta. Plače in cene so se povišale. Ker je v deželi tako ogromna množina zlata, je razumljivo, da je zlato prišlo ob svojo prvotno vrednost, kajti postalo je že preveč navadno in pregesto.

To je za ljudstvo sicer malo težko razumljivo, toda vpoštevaj naj se dejstvo, da je vrednost vsake stvari odvisna od dveh pojavov, namreč od množine in pa od vprašanja, v koliki meri se more dotično blago razpečavati, ali z drugo besedo: V koliki meri ga hoče ljudstvo kupovati.

Dasi je cena unče zlata enaka kakor prej, kajti ceno zlata je določila vlada Zedinjenih držav, je zlato v primeri z drugim blagom manj vredno, kajti zlata je zdaj več, druge stvari postajajo pa dražje, vsled česar je razumljivo, da se za gotovo množino zlata manj kupi, nego se je moglo kupiti prej.

Kadar se zmanjšuje kupovanje zlata, se kakor rečeno, cena zlata znižuje, medtem se pa cena drugih predmetov povišuje.

To pravilo postoja tudi v nasprotnem slučaju; ako so za zlato zahteve velike, potem je tudi zlato večje vrednosti in cene drugih predmetov padajo.

Ko bo konec vojne, bodo prenehale posloovati vse municijske tovarne in na tisoče delavcev bo brez dela. Razumljivo je, da to ne bo brez posledic na delavske plače.

To pa povzroči veliko krizo, zlasti med delavstvom, česar pa delavci najbrže ne bodo razumeli, temveč se bodo čudili, kako je to mogoče.

Ta industrijski preobrat ali nemir bo imel svoj vpliv na deželne finančne interese, kar pa povzroči, da bomo videli v deželi veliko bedo. Prišli bodo veliki socialni in ekonomični preobrati.

Zdaj je še težko reči, kak

Roger Casement obešen.

Angleška vlada je torej res storila veliko neumnost, da je dala Sir Roger Casementa obesiti. V obeh človeka, ki ne misli z možgani dinastičnih in buržoaznih vlad in ne vidi v zakonih sedanjosti najvišje modrosti in dobrote vseh časov, je bila ta justifikacija več kakor neumnost; bila je kakor vsaka usmrtitev barbarično dejanje. Ali ker na drugi strani sedanje vlade ne mislijo z našimi glavami, bi zaman pričakovali, da se bodo ravnale po načelih človečnosti in tistih idealov, ki so po našem prepričanju višji od sedaj veljavnih zakonov.

Po našihazorih je vsaka smrtna kazen krivična, nekulturna in nespametna, pa naj gre za zanikrnega cestnega roparja ali pa za visoko izobraženega političnega zločinca. Po mnenju vladajočih je smrtna kazen pravična, etično in socialno opravičljiva in pametna reč. O teh nasprotnih načelih se ne kaže prepirati, kadar gre za specialen slučaj. Lahko se pa pravi, da je bila usmrtitev Roger Casementa tudi brez obzira na načelno stališče napram smrtni kazni nespametna, tudi s stališča interesov Anglije, katere mora angleška vlada nedvomno v prvi vrsti imeti pred očmi.

Casement je organiziral vstajo proti Angliji. To je seveda po državnih zakonih kaznivo. Vstajo je pripravil Casement v času, ko je bila dežela zapletena v vojno s tujim sovražnikom. To je gotovo obteževalna okolščina. Casement se je bil odpejal v Nemčijo in je iskal njeno pomoč za irsko revolucijo. To je zelo kočljiva reč, in da je vlada razdražena zaradi tega, je že razumljivo.

Vse to se je, kakor so pravila poročila, Roger Casementu dokazalo in za vse to zahteva zakon smrtno kazen. Angleška vlada je izjavila, da je imel obtožence pošten proces in da je bila njegova kazen pravična.

To je lahko vse resnično. In vendar je cela armada razlogov, ki bi bila morala napotiti vlado, da bi bila pomislila obsojenca oziroma priporočila tisti škrlatni figuri na tronu, kateri je po zakonu pridržan privilegij pomilostitve, da stori to.

Casement je bil po besedi "akona veleizdajalec. Recimo, da je bilo tako. Ali med izdajalcem in izdajalcem je velikanska razlika.

V Avstriji je živel polkovnik generalnega štaba po imenu Redl. Bil je za tako šaržo še mlad; v kratkem bi bil postal general in zagotovljeno mu je bilo, da doseže eno ali drugo najvišjih stopinj v armadi. Tu je bilo torej visoko socialno stališče, ugled, znatni dohodki in upanje na najslajnejšo karijero. Ali vse to mu je bilo prema-

lo. Koprnel je po neomejenih užitkih, po najvišji razkošnosti, po enakosti z visoko plemensko in finančno aristokracijo, in ker plača generalštabnega polkovnika vendar ni zadostovala takim željam, je iskal sredstva za tako življenje v službi tujine. Prodajal je načrte svoje dežele tuji vladi, s katero je mogla priti njegova domovina vsakčas v krvav konflikt. Iz nobenega drugega nagiba ni delal tega, kakor iz pohlepnosti po denarju. Bil je izdajalec za plačilo.

V prvem razdobju sedanje vojne je ruska armada hitro prodirala v Avstrijo. Na severu je imela nekoliko uspeha; prekoračila je mejo vzhodne Prusije, in dočim je morala na Poljskem najprej retirirati, se je šeasoma tudi to obrnilo tako, da se je morala nemška vojska umakniti in je prišla celo za nekaj časa v jako kritičen položaj. Toda namesto da bi bila obtičala v ruskih kleščah, se je ne le izmotala, ampak nenadoma potisnila rusko armado tako nazaj, da se je ves položaj na vzhodnem bojišču popolnoma izpremenil na škodo Rusije. Tedaj so dognali, da so Nemci velik del teh uspehov dosegli s pomočjo ruskega izdajstva. Tudi tukaj je bil med izdajalci mož na visoki stopnji, polkovnik Mjasojedov, in ko so se prepričali o tem, so mu dali vzvišeno mesto na vislicah. Koliko je bilo še drugih visokih izdajalcev in kateri so bili, je znano doslej le malemu krogu oficijelne Rusije; javnost ve le toliko, da jih je bilo večje število. Tudi oni so bili izdajalci za denar. Drugih ciljev razum plače ni imelo njih dejanje.

S Casementom je stvar bistveno drugačna. Bil je Irec. Njegov narod živi v starem nasprotju do Anglije in njene vlade ter zahteva neodvisnost. Tudi Casementova dejanja so imela namen, da pribore Irski neodvisnost. Ta dejanja so bila v svojem jedru revolucionarna. Casement je hotel voditi vojsko z Anglijo.

Po tiskanskem zakonu je to veleizdajstvo. Ali vsaka revolucija je veleizdajstvo, če — ne zmaga. Ako je zmagovita, je bila pa "vojna za svobodo." dasi pozna zgodovina tudi revolucije, ki so bile naperjene naravnost zoper svobodo.

Zgodovina daje celo posamezne zglede, da ni zmagovalcev izbral svoje moči napram premaganim. Ko so v ameriški civilni vojni južne države podlegle, ni zadela voditeljev usoda veleizdajalcev, ampak bili so enostavno premagani nasprotniki.

Tako bi bila Anglija lahko ravnala z uporabi Ireci in s Casementom.

Na to se odgovarja, da je šel Casement v Nemčijo, torej k sovražnici Anglije po pomoč. Kajpada, k francoski ali ruski vladi ni mogel iti,

ker sta obe zaveznici one vlade, proti kateri se je bojeval.

Ali v tem oziru ni Casementov slučaj nikakor osamljen. Asquithu in njegovim tovarišem bi zadostovalo, če bi se le malo ozrli po — Londonu. Ne žive li tamkaj tuji državljani, podaniki sovražnih vlad, ki so v svojih deželah prav tako "veleizdajalci", kakor je bil Casement v Angliji? Ne pričakujejo li tudi oni od — Anglije podpore za svoje puntarske, "veleizdajniške" namene, kakor jo je Casement iskal na Nemškem? Ni li Anglija, Francija, Rusija sprejela take "veleizdajnike" v svojo armado in jih še sprejema?

Anglija s tem postopanjem odobrava "veleizdajstvo" tujih državljanov. Svojega državljana obeša za dejanje, katero na drugi strani odobrava. V Londonu velja torej dvojno načelo, dvojna morala. Če stori kdo eno reč, je dobra, če jo stori drugi, je zla.

Angleška vlada je že nekolikokrat izjavila, da se bojuje za svobodo malih narodov. To je sicer vselej le na splošno izrekla in se je zelo varovala, da ni povedala nič natančnejšega, tako da bi se bilo spoznalo, kateri so po njenem mnenju mali narodi in kako si zamišlja Anglija njih svobodo. Ali kako naj se veruje le v odkritosrčnost načela samega, če daje obešati one, ki se tudi — slučajno z njo — bojujejo za neodvisnost svojega malega naroda? Na kakšni podlagi naj pričakujejo Čehi, Slovaki, Slovenci, Hrvatje, Poljaki svojo svobodo od tiste Anglije, ki obeša svoje Iree?

Casement ni zastopal vsega irskega naroda. Sinn Feinerji so bili le manjšina Ireev. Gotovo. Ali kje je narod, o katerem bi se lahko reklo, da so vsi njegovi člani enega mišljenja? Poljaki zahtevajo svobodo in izmed vseh narodov pod tujo vladno so se najbolj in najdalje pripravljali za to; danes jih vidimo vendar popolnoma razdeljene. En del se jih bojuje za največjo vdanostjo na strani Avstrije in Nemčije, drugi se bojujejo enako odločno in postržnovalno v vrstah Rusije. Če bi danes vpraševali Slovence v Avstriji o njihovem mišljenju in bi imeli priliko, da bi ga lahko svobodno povedali, bi dobili čudno različne odgovore. To pa vendar ni nikakršen dokaz, da ta ali oni narod nima pravice do neodvisnosti, ali da je tisti, ki se bojuje za neodvisnost, nizkoten zločinec.

Angleška vlada pa bi bila imela še poseben razlog, da bi bila postavila milost namesto neizprosne pravice. Irska vstaja je premagana, potlačena. S tem pa vendar ni rečeno, da je ubit tisti duh, ki jo je porodil. Samo ob sebi se razume, da je ravno narobe. Le tedaj more Anglija upati, da izgne irsko upornost, ako se doseže resnična

sprava. Batine pa niso bile nikdar sredstvo za to.

Poizkusi, da se reši irsko vprašanje, so zašli v zagato. Zdelo se je, da je vse v najboljšem tiru, ko je Lloyd George z zastopniki irskih strank izdelal načrt za Home Rule; zdaj se zdi, kakor da je vse razbito, ker se javljajo med strankami zopet ostra nasprotja in izjavlja Asquith, da se ne predloži noben načrt avtonomije, dokler se stranke ne sporazumejo.

V tako situaciji bi morala vsaka modra vlada skrbeti, da ne bi vlivala olja v ogenj. Z usmrtitvijo Casementa je pa angleška vlada prav to storila.

Ob času justifikacije je izdala obširno izjavo, s katero razlaga, zakaj "ni smela ustaviti pravice". Tam pravi, da je bil Casement več kriv kakor vsi irski vstaši, tudi tisti, ki so bili vjeti z orožjem v roki. S tem je indirektno rečeno, da je moral Casement umreti zato, ker so umrli drugi, ki so bili manj krivi. Če bi bila angleška vlada imela široko obzorje, pač ne bi bila dala usmrtiti ne enega irskega vstaša. Namesto masčevalnosti bi bila od vsega začetka pokazala velikodušnost, s čimer bi si bila pri drugih narodih pridobila velika simpatije, med Ireci pa pripravila tla za resnično spravo.

Toda ker so napravili napako s tem, da so postreljali nekatere vjete vstaše, niso smeli iz tega izvajati, da mora Casement pomnožiti število žrtev.

Od bojov v Dublinu in od prvih sodb do dneva Casementove justifikacije je minilo toliko časa, da bi se bile strasti medtem lahko utišale in bi bil trezni razum prišel do besede. Izjava angleške vlade res ne kaže posebne strasti; ali prav to je žalostno znamenje, da je prišla popolnoma hladnokrvno do onega zaključka, do katerega bi bilo razumljiveje, če bi prišla razgreta kri.

Tudi angleška vlada ima o vladanju enake pojme, kakršne imajo vlade kapitalističnih držav sploh. Vladati pomeni zanje gospodovati; kar se drzne vstati zoper gospodovanje, se potlači in po-tepta.

To je naposled logična posledica organizacije naše družbe, ki je ustanovljena na podrejenosti in gospodovanju. Drugače bo šele tedaj, kadar stopijo uprave na mesto sedanjih vlad. Za to pa je treba popolne, do temeljev segajoče reorganizacije naše družbe na podlagi resnične demokracije, tako da ne bo uprava v resnici nič drugega kakor izvršujoč organ ljudstva in njegove volje.

Tedaj tudi ne bo več veleizdajalcev in ne več rabljev.

Nevarne zveze in pogodbe.

Dve dolgi leti traje evropska vojna. Se li pripravljajo prizadete države kaj za mir? Ali se opažajo kakšna znamenja?

O, da! Pripravljajo se, še celo prav močno, toda ne za miren, ampak za bojevit mir, za takega, ki bo pomenil vojno v miru in ki mora, če ne prepreči tega kakšna druga sila, prejalislej neizogibno povzročiti novo, krvavo, najbrže še veliko večjo vojno od sedanjue.

Prizadete države se pripravljajo gospodarsko. Pripravljajo se, da si odvezamejo trge izpred nosa, da navijejo svojo konkurenco na najvišjo stopnjo in jo sovražniku kolikor mogoče prepreči, skratka pripravljajo se na najostrejšo kapitalistično gospodarsko vojno. V resnici izgleda tako, kakor da sploh ne mislijo sčleniti miru, ampak le zapustiti krvava bojišča. Kajti mir pomeni nekoliko več kakor utiňanje topov in pušk. Mir pomeni konec sovražnosti in povratek prijaznosti. Poostrena gospodarska konkurenca, ki jo strastno pripravljajo, pa ne pomeni tega.

Nameni držav ali državnih skupin se najbolje spoznavajo po gospodarskih pogodbah, ki jih sklepajo že sedaj na vseh straneh.

Konec aprila se je, kakor je znano, sešel v palači Luxembourg v Parizu takozvani ekonomični odbor zavezniških držav. Sešli so se takrat na poziv Francije, ki stremi za tem, da bi se med Anglijo, Francijo, Rusijo, Japonsko, Italijo, Portugalsko in drugimi zavezniki napravila nekakšna pogodba za prosto trgovino med temi državami, s pomočjo katere bi sezidale okoli centralnih držav tako steno, preko katere ne bi moglo seči nemško, avstrijsko ali turško blago. To mislijo napraviti na ta način, da bi predvsem na vse nemško blago nastavili visoko colnino.

Konference konec aprila se je udeležilo štiriinšestdeset francoskih državnikov, dvainštirideset angleških, štiriinšestdeset italijanskih poslancev in senatorjev, deset portugalskih in par srbskih zastopnikov; ruska delegacija takrat ni bila prisotna, temveč je bil pričujoč le ruski poslanik v Parizu.

Angleški delegaciji so načelovali: Bonar Law, voditelj konservativne stranke; Walter Runciman, predsednik trgovske oblasti, in William Morris Hughes, avstralski ministrski predsednik, ki se je ravno takrat nahajal v Angliji oziroma v Franciji.

Hughes je šel takrat v Pariz, ne da bi bil dobil od vlade ali od parlamenta kakšno navodilo ali naročilo, kakšno politiko naj zastopa v imenu Anglije.

Avstralski ministrski predsednik je velik sovražnik Nemčije in je pričetkom leta imel po vsej Angliji govore, s katerimi je pozival ljudstvo, naj zahteva, da se odredi visok tarif, s pomočjo katerega bo mogoče spraviti Nemčijo na kolena.

Ljudje so zahtevali, da naj gre v Pariz in zastopa Anglijo; od angleškega kabineta pa, kakor rečeno, ni dobil nikakršnega naročila.

Kaj se je na dotični konferenci dne 27. aprila v Parizu sklenilo, oziroma kakšen namen in pomen je pravzaprav imela, ne vemo natančno, ker so izšla le neoficijalna poročila, o katerih se ne mo-

re vedeti, koliko so točna. Razum tega so znane nekatere izjave v parlamentih, ki pa tudi ne povedo mnogo.

Angleški delegati so vsiljivim časniskim poročevalcem rekli, da so se le dogovorili, na katero blago naj ta ali ona država da prepoved za izvoz.

Prof. Miljukov, voditelj ustavnih demokratov v ruski dumi, ki je bil ravno takrat na potu v Anglijo, je baje v Stockholmu dejal, da se zdi, da se bodo pri teh pogajanjih prej napravile zarote zoper Rusijo kot pa zoper Nemčijo. Kolikor se da sklepati iz te molčečnosti, so zavezniki Angliji v gotovih točkah nasprotnovali.

Pozneje je bila druga konferenca zaveznikov, o kateri je zanesljivo znano, da je sklepala načrte za najtesnejšo gospodarsko združitev sedanjih zaveznikov in za čim popolnejšo izključitev centralnih držav z vseh trgov, nad katerimi morejo zavezniki kakorkoli doseči kontrolo. Sedaj v vojni spojene države naj bi si vzajemno pomagale s surovinami in fabrikami, s statistiko in trgovskimi podatki, uredila naj bi se kreditna vprašanja, trgovina s sedanjimi sovražniki naj bi se pa popolnoma izključila. Namen je torej očiten: Izolirati centralne države in potlačiti njih gospodarstvo na čim nižjo stopnjo.

Kar se godi na strani zaveznikov, se pa vrši tudi med centralnimi državami.

Nemčija je imela od kraja pogled ostro upet v gospodarske cilje, ki jih je mislila doseči z vojno. Njen vrhovni cilj je velik nemški imperij v kakršnikoli obliki, najrajši v taki, da bi tvoril ves svet od Vzhodnega morja do Perzijskega zaliva nemško cesarstvo. V očitno vidni obliki se to sicer še ne da izvršiti. Turčiji in Bolgarski ni mogoče v zahvalo za njiju pomoč enostavno vzeti samostalnost in napraviti iz njiju ruski provincii. Pač pa bi bilo veliko nemško cesarstvo mogoče pod primerno krinko, ako bi Nemčija zmagala.

Doseglo bi se to s trgovinsko zvezo. V Berlinu se že zavedajo, da so gospodarske vezi najmočnejše in da slede politične formacije gospodarskim.

Prvo stremljenje Nemčije je bilo namenjeno Avstriji. Nikjer še ni bilo rečeno, da izgubi Avstrija svojo samostalnost. Ali tista gospodarska zveza, po kateri hrepeni Nemčija, ne pomeni nič drugega. V Avstriji je našla za svoje namene rodovitna tla. Tupatam se sicer še oglasi kakšen osamljen list, ki govori o državni neodvisnosti Avstrije in dinastije; ali pretežna večina govori le o zvezi in skupnosti. Trgovske zbornice so se — nekatere prostovoljno, druge pod primernim pritiskom — izrekle za tesno trgovinsko zvezo in skupno carinsko področje, in edino sitnost dela pravzaprav še Ogrska, ki čvrsto veruje v svojo državno suverenost.

Prav zaradi nje je za enkrat nemogoče, da bi se habsburška monarhija kratkoma anektirala. Toda politična prekanjenost napravi lahko tudi tako, da dobi Ogrska navidezno večjo politično samostalnost, pa jo pri tem v resnici popolnoma izgubi. Celotno kaj jugoslovanskega se na ta način lahko ustvari. Mnogo Hrvatov bi mislilo, da ima-

jo že vse, če bi se kakšen nemški princ v Zagrebu kronal za kralja Velike Hrvatske, ki pa bi bila v državni zvezi z Veliko Nemčijo in ne bi imela razun kralja sploh nič svojega.

Gotovo je, da ni Nemčiji oblika prvo, pač pa njeno gospodstvo, ki se lahko prilagodi raznim oblikam.

Za nemško-avstrijsko zvezo so razne priprave že izvršene in polagoma se Avstriji tudi praktično vadijo pruske hegemonije. Vojaške razmere dajejo za to najboljšo priliko. Kjer so Nemci in Avstriji na fronti skupaj, imajo povsod prvi vodstvo; tako n. pr. je sedaj Hindenburg vrhovni poveljnik cele vzhodne fronte. Avstrijsko vojaštvo mu je prav tako podložno, kakor ogrski hovi in hrvaški domobranci. Kmalu bo tako, kakor da ni bilo sploh nikdar drugače.

Avstrija in Ogrska poskušata sedaj medsebojno doseči sporazum in podpisati medsebojno pogodbo, kajti šele potem jima bo, kot celotni Avstro-Ogrski, mogoče skleniti trgovske zveze z Nemčijo. To pomeni za enkrat zmago Ogrske, kajti v Avstriji so dokazovali, da je treba najprej doseči popoln sporazum z Nemčijo, in šele potem se lahko uredi notranja vprašanja med Avstrijo in Ogrsko. Temu so se z vso odločnostjo upirali Madjari, vedoči, da imajo zvezane roke in noge, če je prej sklenjena pogodba z Nemčijo.

Nemčija in Turčija sta že vsa taka vprašanja rešili "v popolnem sporazumu."

Nedavno sta Avstro-Ogrska in Bolgarija izdali kratko naznanilo o pogodbi, ki se tiče balkanskega vprašanja. Naznanilo je reklo, da je "v zadovoljnost obeh držav." Kakšna je dotična pogodba, ni bilo nikjer oficijelno povedano, ali iz posameznih opazk in iz nekega Gešovega govora je posneti, da mislijo na Dunaju in v Zofiji na zelo radikalne izpremembe. Od Srbije hoče odgristi kos Avstrije, drug kos pa Bolgarske, tako da bi je ostalo še manj kakor pred balkansko vojno. Črna Gora naj bi izgubila Lovčen, Albanija bi zopet dobila svojega kralja, vse te dežele pa bi bile prisiljene vstopiti v trgovinsko zvezo z Avstro-Nemčijo.

Avstro-Ogrska, Bolgarija in Turčija še niso sklenile nikakršnih trgovskih pogodb, pač pa se delajo tudi za to priprave.

Rumunija, ki je zelo velika žitnica, je bila vedno v trgovskih pogajanjih s centralnimi državami in zavezniki. Najbolj upoštevanja vredna pogodba Rumunske je bila ona, za katero ji bo Nemčija dala za plačilo streliva in drugih izdelkov. Centralne države so vsled tega sicer zelo triumfirale, v resnici pa nima stvar večjega pomena. Rumunija se bo ravnotako pridružila zaveznikom, če ji bo kazalo, kot bi se drugače.

Za Rumunijo se je potegovala tudi Turčija, jo poskušala na kak drug način privezati nase, toda doslej še ni imela uspeha.

Pred par meseci je prišlo v javnost zanimivo neuradno naznanilo, da sta Grška in Rumunija sklenili nekakšno zavezo, da si bosta pomagali v slučaju, če bi bila ena ali druga izmed njiju napadena. Ta zveza tudi baje vsebuje sporazum, da ne pojde nobena teh dveh držav v vojno, ne da bi

privolila druga. To naznanilo, kot rečeno, ni uradno, vendar je verjetno, ker je bilo tiskano v Londonu, Berlinu, Parizu in Bukareštu.

Glavno, kar je iz vsega razvidno, je to, da se gradita dva ogromna kitajska zidova; eden hoče izključiti centralne države drugi pa zaveznike iz svetovne trgovine. Vsaka teh dveh skupin pa stremi po gospodarskem imperiju.

Predvsem je seveda veliko vprašanje, ali zmaga katera teh dveh skupin tako odločno, da ji bo mogoče izvajati svoje načrte. Verjetno ni. Čimdalje bolj kaže, da se bodo sile na obeh straneh izžepale, preden bo mogla ena ali druga skupina tako odločilno zmagati, da bi bila druga popolnoma poražena. In če ne bo mogla nobena diktirati miru in njegovih pogojev, se bosta morali obe pripraviti na kompromis, tembolj ker bo dovolj močan, da strnoglavi kapitalistični sistem in odpravi s tem vzroke vojn.

Ali bodočnost je še bodočnost. Značilni so nameni, tudi če se ne morejo izvršiti. Prav ti nameni potrjujejo z vso silo socialistični nauk, da ni varnosti za svetovni mir, dokler vlada kapitalizem. Nevarnost nove vojne se ne manjša, ampak povečava. Trajen mir je resnično najbolj ovisen od tega, kako se bo krepčal mednarodni socializem in kdaj bo dovolj močan, da strnoglavi kapitalistični sistem in odpravi s tem vzroke vojn.

O lakotnih demonstracijah v Rumuniji prihajajo sedaj nekoliko natančnejše vesti. Dne 27. junija je bila velika demonstracija v Galaču. Šest delavcev je bilo ubitih, 25 pa ranjenih. Rumunski listi poročajo, da je dal poveljnik vojaštva, mlad lajtnant, streljati brez predpisanega svarila.

Vodja rumunskih socialistov dr. Racovski je bil v Bukarešti na povelje galaškega sodišča aretiran. V četrtek je bil v Bukareštu razglašen protest generalen štrajk. Deset delavcev je doslej podleгло svojim ranam: 35 jih je ranjenih, okrog 100 pa aretiranih.

Časopisje ostro napada rumunsko vlado, ker je trpela, da se je vprašanje živčev tako zavezilo. Rumunija je imela dovolj žita in deželi se ni bilo bati lakote. Toda rumunska vlada je sklenila z nemško in avstrijsko pogodbo za izvoz in je dovolila, da so prodali špekulanti toliko žita in moke v Avstrijo in Nemčijo, da je sedaj doma premalo hrane.

Tako podpira vsaka vlada kapitalistično dobičkarstvo povsem brez obzira na interese ljudstva.

Iz Cincinnati, O., javljajo, da je 500 farmarjev ondofnemu Central Labor Council izreklo željo, da bi se letos udeležili parade na Labor Day. Nimamo sicer o tem zakonitem prazniku visokega mnenja; ali sklep teh farmarjev vendar kaže, da se začno polagoma zavedati svojega položaja v družbi in spoznavajo, da pripadajo delavskemu razredu.

Organiziraj se in pomagaj druge organizirati — to je prvo pravilo za socialista.

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA

PODPORNA ZVEZA

Ustanovljena dne 18. avgusta 1908.

Inkorporirana 22. aprila 1908 v državi Penn.

Sedež: Conemaugh, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

PREDSEDNIK: Ivan Prostor, 1098 Norwood Rd., Cleveland, Ohio.
 PODPREDSEDNIK: Josip Zorko, R. F. D. 2, box 50, West Newton, Pa.
 TAJNIK: Blas Novak, 20 Main St., Conemaugh, Pa.
 POMOŽNI TAJNIK: Andrej Vidrih, 170 Franklin Main St., Conemaugh, Pa.
 BLAGAJNIK: Josip Zele, 6108 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
 POMOŽNI BLAGAJNIK: Frank Pavlovich, 20 Main St., Conemaugh, Pa.

NADZORNIKI:

1. nadzornik: Ivan A. Kaker, 207 Hanover St., Milwaukee, Wis.
 2. nadzornik: Nikolaj Povše, 1 Craib St., Numrey Hill, N. S. Pittsburgh, Pa.
 3. nadzornik: Jakob Kocjan, 1409 E. 52d St., Cleveland, Ohio.

POROTNIKI:

1. porotnik: Anton Lavriš, box 8, Yukon, Pa.
 2. porotnik: Frank Bavdek,
 3. porotnik: Anton Welly, box 44, Superior, Pa.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

F. J. Kern, M. D., 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POMOŽNI ODBOR:

Frank Škufca, 485 2nd St., Conemaugh, Pa.
 Ivan Jager, b. 543 Woodland Ave., Conemaugh, Pa.
 Franc Kos, Conemaugh, Pa.
 Mihael Plek, R. F. D. 4, b. 143-a, Johnstown, Pa.
 Jakob Rupert, b. 238, South Fork, Pa.
 Ivan Hribar, Johnstown, Pa.

GLAVNI URAD v hiši št. 20 Main St., Conemaugh, Pa.

Uradno Glasilo: PROLETAREC, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

Osnovna društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošni, pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar na se pošilja edino potom Poštne, Express, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov na naslov Blas Novak, S. D. P. Z. & Conemaugh Deposit Bank v Conemaugh, Pa.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kakšne pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

Opomba gl. tajnika S. D. P. Z.

Odborniki krajevnih društev so naprošeni naj pošiljajo mesečino točno: v gl. urad—vsaj pred preteklim meseca za isti mesec—. Članstvo in društva zahtevajo popolna mesečna poročila v javnosti, kar pa morem vršiti le tedaj, ako točno prejemam assessment.

OBVESTILO.

Društvo "Zaveznik" štev. 3, S. D. P. Z., Franklin Boro, Pa., je sklenilo na zadnji mesečni seji dne 23. julija, da se bodo vršile redne mesečne seje odslej naprej tretjo nedeljo vsakega meseca, torej ne več četrto, kakor doslej.

To naj člani blagovolijo vpoštevati.

Odbor.

Boji za pravico.

Kadar človek že nekaj časa nekaj ima, tedaj polagoma pozabi, kako je to dobil. Njegov dedič pa sploh ne misli več na to, ampak živi, kakor da je bilo že od začetka sveta vse tako, kakor je.

V Ameriki imamo nekoliko zanimivih takih pojavov. V Zedinjenih državah velja takorekoč splošna volilna pravica. Pravimo: takorekoč. Kajti povsem resnično to ni. Tako n. pr. imamo države, v katerih ženske sploh ne smejo voliti, pa nekatere države, v katerih je ženska volilna pravica omejena.

Ker pa je — žal tudi med delavci — še dosti takih, ki mislijo, da ženske sploh niso ustvarjene za politiko, smatrajo volilno pravico za splošno, zato ker sami lahko glasujejo. In ker vedo nekaj o tem, da je Amerika svobodna republika, odkar se je rešila angleške nadvlade, sicer pa ne poznajo zgodovine Zedinjenih držav, so prepričani, da ima ta deželo splošno volilno pravico; odkar je samostojna. In kadar čitajo o bojih za splošno volilno pravico v drugih deželah, tedaj se ironično nasmiha: Kako daleč so še za nami, ki smo kar začeli s popolno demokracijo!

Tako stara pa vendar ni ta "popolna demokracija," in kdor se malo bolj zanima za politično zgodovino Zedinjenih držav, se prav lahko prepriča, da je imela tudi ta dežela neštete boje za politično enakopravnost; mnogo teh bojev je bilo zelo krutih in v nekaterih krajih ni bilo davno, odkar so vsaj moški državljani dosegli splošno volilno pravico.

Posebno obširno poglavje bi se lahko pisalo o zgodovini volilne pravice v južnih državah, kjer je v dobi sužnosti črni sploh niso imeli. To se je razumelo kar samo ob sebi. Suženj je bil v vsakem oziru gospodarjeva last kakor mule in konji. Če bi mule in konji lahko glasovali, bi morda tudi sklenili, da se mora odpraviti bič. Kdo bi bil tako neumen, da bi suženjem dovil glasovati za odpravo sužnosti?

Po zmagi severnih držav so tudi zamoreci dobili volilno pravico. Ali ker so bogati plantažniki prej importirali toliko tega "človeškega blaga", da je bilo v nekaterih krajih več črncev kakor belih, in ker se je belemu zdelo, da je ponižan,

če more črnce sedeti v kakšnem uradu, so najprej zaronili pri volitvah zastrašili črne volilce, da se niso upali izvrševati svoje zakonite pravice, potem so jim jo pa postavno obrezali. In še sedaj ni konec teh napadov na plemensko enakopravnost; še sedaj prihajajo v zakoni, ki izključujejo iz volilne pravice nepisane ljudi. Šol v katerih bi se naučili pisati, jim pa ne dajo.

Ali sužnost in črna koža nista bili edini zapreki politične enakopravnosti. Tudi takozvani svobodni delavci niso imeli pristopa na volišče. Izjava neodvisnosti iz leta 1776, ima sicer zelo lep stavek, ki pravi:

"Smatramo, da so same po sebi umevne in dokazov nepotrebne sledeče resnice: Da so vsi ljudje enako ustvarjeni in da so sprejeli od svojega stvarnika gotove neoporekljive pravice, da je med temi pravica do življenja, svobode in stremljenja po sreči."

Tako je bilo na papirju. Ljudem je bilo priznano, da so vsi enako ustvarjeni; ali pred volilnimi sodniki vendar niso bili enaki. Od "stvarnika" so sprejeli pravico do svobode; ali na volišču vendar niso smeli porabiti te svobode. Predvsem ni bilo take svobode za delavce. Volilna pravica je bila pravica posesti; in ker ni delavec ničesar posedoval, tudi ni smel voliti. Leta 1812 je bila v državi New York državljanom, ki niso imeli zemljiške posesti, odbita zahteva po volilni pravici s sledečim razlaganjem:

"V vsakem mestu in v vsaki občini morajo biti ljudje, ki ne morejo, ker nimajo posesti, karaktera (to se pravi naslova ali imenitnejše službe) ali izobrazbe, prinašati nobene koristi javnim institucijam, in se jim zato ne smejo priznavati volilne pravice."

To je enaka argumentacija, s kakršno se n. pr. Tisza na Ogrskem se danes upira volilni pravici delavcev in nemadarskih narodov. In po vseh deželah so se privilegirani nazadnjaki posluževali enakih zlaganih razlogov.

Tudi iz drugih razlogov se je po nekaterih državah odrekala volilna pravica. Že pred vojno v Anglijo so pobožni Quakerji, ki so iz Evrope bežali, da bi uživali versko svobodo, v nekaterih vzhodnih krajih odrekli vsem drugo-vercem volilno pravico. In pietistični duh verske intolerance je še dolgo vladal po raznih državah, in tudi dandanes še ni iztrebljen. Ponekod n. pr. katoličani in židje niso smeli voliti, drugod zopet židje in unitarje ne. Tako n. pr. Taft ne bi bil postal predsednik, če bi bil prišel nekaj prej v državi Delaware na svet; kot unitarje ne veruje v "sveto trojico," brez

te vere pa ni imel v Delaware nič volilne pravice.

V neki drugi državi je bila kvalifikacija za volitve odvisna od prisega, da veruje državljan v peklenški ogenj; v neki drugi je moral prisesti, da je Marija neomadeževana spočela.

V državi Rhode Island je bil vsak poizkus, da bi se odpravila "posestniška kvalifikacija" za volilno pravico, desetkrat poražen, in komaj dvanaest let je tega, kar je ta ovira odpravljena in ni volilna pravica več odvisna od posesti.

V Zedinjenih državah je volilna pravica, ki velja danes, plod bojev, kakor v drugih deželah. Tekom vsega minulega stoletja so se ponavljali taki boji, zdaj tu, zdaj tam, in mestoma so bili zelo viharji in so zahtevali svoje žrtve. Naravno je, da so stali v ospredju vseh teh bojev delavci, ki so bili najbolj brezpravni. Če ne bi bilo delavcev, njih odločnosti in poguma, bi imeli še danes v marsikateri ameriški državi bolj zaničljivo volilno pravico kakor v Turčiji ali na Ruskem.

Toda sedaj, ko ima vsaj moški delavec, če je državljan, pravico da voli, je vredno vprašati: Zakaj so se delavci v prejšnjih časih bojevali za to pravico? Čemu so jo priborili svojim potomcem?

Preden so jo imeli so bili voljeni v javne zastope njih nasprotniki, njih izkoriščevalci, zastopniki njihovih gospodarjev. Za to, da bi bili zopet voljeni enaki poslanci, predsedniki, sodniki, svetovalci, pač ni bil treba bojev in žrtv. Glasovnica sama na sebi ni nobena slast; ona je le sredstvo, da se z njo nekaj doseže. In delavci so hoteli doseči to, da prišljejo v parlamente in urade drugi ljudje, ki bodo razumeli te potrebe in se bojevali zanje.

Današnje delavstvo je pozabilo na tiste boje, pa tudi na njih namen. Zato hodi velik del tega delavstva zopet volit tiste ljudi, ki bi bili itak izvoljeni, tudi če ne bi delavci imeli volilne pravice.

Kaj bi rekli delavci preteklih desetletij, če bi vstali iz groba in videli, kako nemarno rabijo njih nasledniki plod njihovih bojev in zmag? Dali so svojih sinovom orožje, da branijo z njim svoje pravice in koristi, sinovi ga pa vihte — sami proti sebi! Na to naj bi delavci pomislili, pa bi razumeli, da onečesa spomin svojih prednikov, kdor pomaga z volilno pravico kapitalistom, namesto da bi jo rabil za osvoboditev delavstva.

ČITANJE Z UŽITKOM.

Veliko je ljudi, ki znajo čitati, pa vendar ne znajo. Za take je najtežje pisati. Tak človek čita besedo za besedo, stavek za stavkom; prečita ves članek — pa vendar ni čital članka; temveč posamezne stavke. Zveze med njimi ni našel, zmisel in duh celega članka mu ostane skrit. Ako dobi knjigo v roke, je še hujše, ker je treba za knjigo še bolj zbirati misli.

Če hočemo, da pride ljudstvo naprej, moramo pa skrbeti, da se nauči bolj obsežno in bolj globoko misliti. Z vsemi silami moramo delati na to, zakaj drugače bi bil ves trud socializma brezuspešen.

Ne pozabimo, da je naloga socializma velikanska. Osvoboditi hoče svet! Strmoglavititi hoče kapitalizem. Na njegovem mestu hoče uesti nov red. Lahko bi tudi rekli, povsem po pravici, da hoče socializem sploh vpletati red, kajti v sedanji družbi ga ni.

Le malo je treba premisliti, pa se lahko spozna, da je to velikanska naloga. Saj kapitalizem ni slaboten. Mogočne sile mu služijo. Vsak dan lahko vidimo, kako težak je najmanjši boj z njim.

Če se premaga kapitalizem, pa nikakor še ni vse opravljeno. Drugi še težji del socialistične naloge je uvedba socialnega reda. Če hočemo, da bodo delavci gospodarji produktivnih sredstev, moramo tudi hoteli, da bodo sposobni za vodstvo vsega dela in vseh tistih nalog, ki so v zvezi z njim.

Socializem hoče, da se bo produciralo za potrebe ljudstva, ne pa za spekulacijo. Te potrebe bo treba natančno poznati. Vedeti bo treba, koliko in kakšnega dela se mora izvršiti, da se zadosti vsem potrebam. To delo bo treba čim točneje organizirati.

Sadovi dela se bodo morali ne le pravično, ampak tudi pametno razdeljevati. Zato bo treba znanja; potreben bo velik umen apar-

at, ki bo moral natančno funkcionirati. Največji red bo potreben v prometu in v sistemu, ki bo nadomestil sedanjo trgovino.

In kdo naj izvrši te naloge? Delavsko ljudstvo!

Socializem noče, da bi delavsko ljudstvo prenegalo kapitalizem, potem pa dobilo namesto sedanjih zatiralec in izkoriščevalcev druge. V vseh revolucijah, kar jih pozna zgodovina, je sodelovalo delavstvo. Če so bile krvave, je tekla delavska kri. Če so padale žrtve, so bile delavske. Pa vendar se je vsaka revolucija končala s tem, da je bilo delavstvo vpoginjeno pod nov jarem.

Ako bi danes izbruhnila revolucija in bi vsled kakšnega čudeža zmagala, ne bi bilo nič drugače. Saj nismo tako neumni, da bi lagali sami sebi; torej moramo vedeti in priznati, da velika masa delavstva danes še ni tako sposobna, da bi se lahko v vsakem oziru sama vladala.

Vsak nedostatek delavskega znanja, bi pa hitro porabili sebi-než, in nova družba bi dobila nove izkoriščevalce.

Za to se pa vendar ne bojimo, da bi dobili namesto njih pijavk druge.

Če gremo torej resno za osvoboditvijo delavskega razreda, tedaj moramo z vso resnostjo skrbeti za izobrazbo tega delavstva. Sposobno delavstvo moramo dobiti, da bo moglo izvršiti socialistični program.

Zmožnost čitanja je jako dobro merilo za duševni napredek delavstva.

Vzemimo n. pr. socialistični program. V njem je med drugimi zahtevami osemurni delovnik. Če čita delavec točko brez zveze z ostalim programom, pride prav lahko do misli, da je to že socializem.

Ali to bi bila velikanska zmožnost. Osemurni, sedemurni, šesturni delovnik je le pripomoček socializma. Pomnožitev prostega časa v sedanji družbi ni cilj socialističnega gibanja, ampak le sredstvo, brez katerega ne moremo doseči pravega socialističnega cilja.

Seveda je treba čitati socialistični program točko za točko; ampak premisliti ga je treba kot celoto. Le tisti more biti socialist, kdor razume in priznava ves program kot nerazdelljivo enoto.

Zakaj zahtevamo skrajšanje delovnega časa?

Iz različnih razlogov. Naj jih nekaj navedemo.

Tehnika se neprenehoma razvija in izpopolnjuje. Novi stroji so boljši od starih in opravljajo z mehanično silo več dela, ki so ga prej morale opravljati človeške roke. Kjer imajo popolnejše stroje, potrebujejo manj človeškega dela, pa odstavljajo delavce. Tako narašča brezposelnost.

Čim več je delavcev brez dela, tem večja je nevarnost za one, ki so zaposleni. Ako zahtevajo delavci v kakšni tovarni boljše plače, pa kapitalist ve, da ne more dobiti skebov, se ne bo dolgo niral, posebno če spozna, da so delavci dobro organizirani. Če pa vidi trume brezposelnih, pride še sam lahko na to misel, da zniža plače, ker računa, da bodo morali delavci iz strahu pred skebi mirno prenašati vsako klopoto.

Ako ne bi bilo brezposelnih, ne bi bilo skebov, vsaj ne toliko, da bi lahko postajali nevarni zavednim, organiziranim delavcem. Da se kolikor mogoče prepreči brezposelnost in odpravi ta nevarnost, morajo delavci sporedno z razvojem tehnike zahtevati skrajšanje delovnega časa.

Vsako čelo, naj bo duševno ali telesno, ugonablja človeške moči. Eno izmed onih sredstev, ki nadomešča izgubljen moči, je počitek. Če je delovni čas predolg, je počitka premalo; moči opesajo tako, da se ne morejo nadomestiti. Človek oslabi, ne more se varovati nevarnosti, ki preže nanj pri delu. Garanje mu postaja vse težje. Sčasoma ne more več slediti pripravljanju, pa ga spoče. Na stara leta, če jih doživi, mora iskati "lahko" delo. Namesto da bi imel v starosti boljše življenje in vedel, čemu je mučil dolga leta, mora s svojim lasmi še bolj sradati.

Skrajšanje delovnega časa zahtevamo, da bi si človek ohranil svoje moči.

O življenju vemo, da ga živimo enkrat. Kaj bo po smrti, nam je neznano. Če pa mora delavec garati od zore do trdne noči, danuadan, leto za letom, tedaj nikdar ne živi. Nikdar ne pride do kak-

šnega užitka, nikdar do veselja. Skrajšanje delovnega časa zahtevamo, da bo delavec kaj imel od življenja.

Ali vse to niso cilji. Samo pota, sredstva, postaje so to.

Cilj je zmaga nad kapitalizmom in uvedba socialističnega reda. Za zmago je treba boja. Opravičiti morajo ta boj delavci. S suženjskim delom v tovarnah in jamah ga ne opravijo. Če bodo vedno le priklenjeni pri stroju, ne bodo mogli niti misliti na boj.

Torej zahtevamo skrajšanje delovnega časa za to, da bodo delavci mogli postati bojevniki za socialistični cilj.

Veliko prostega časa jim želimo, že zato, da morejo spoznati življenje. Kajti v kapitalistični ječi pozabi človek na prirodu; na lepoto, na knjigo, na vse. Kdor je vsak dan zaprt deset, dvanaest ur v smradni tovarni, bi v nedeljo, če je slučajno prost, še bolj potreboval svežega zraka in malo hve kakor drugi ljudje. Ampak pretruden je za to in ne ljubi se mu. Vesel je, ako ima mir in se more malo iztegniti na postelji.

Kako naj tak človek postane bojevnik, če ni čisto posebne nature? Ampak treba je, da postane bojevnik, zakaj "osvoboditev" delavcev izpod kapitalističnega jarma more biti le delo delavcev samih. Vse delavstvo potrebujemo za ta boj.

Torej moramo doseči toliko počitka, da bo masa delavstva lahko spoznala življenje, zahrpenela po boljšem, lepšem življenju, da bodo imeli delavci časa za izobrazbo, za agitacijo, za organizacijo, za vse tisto, kar obsega delavski boj.

Tako je posamezna točka socialističnega programa v zvezi s ciljem socializma. In tako jo je treba razumeti. Tako je treba čitati program kot celoto.

Tako pa je treba čitati tudi vsako drugo reč, knjigo, brošuro, članek v časopisu. Le na ta način moremo čitanje prinašati koristi. To velja tudi za čitanje Proletarca. Naš list je pisan zato, da bi imeli delavci koristi od njega. In to je le tedaj mogoče, ako ga prav čitajo.

Vzemi vsak članek v njem kot celoto. Sicer nima nobenega pomena, ali pa te pripelje celo do napačnih zaključkov, ako bereš vsak stavek brez zveze z vsem.

"Sveto pismo" nedvomno uči Boga. Ampak če iztrgam iz njega nekoliko besed brez zveze z drugimi, lahko pravim: v svetem pismu stoji, da ni Boga.

Priporočljivo je večkrat čitati tisto, kar se nam zdi težko razumljivo ali pa čudno. Prvič čita posamežno, neizurjen človek le besede in posamezne stavke. Celoto pojmi šele drugič.

Ako bodo delavci tako čitali, se bodo rešili marsikateri zmoti in potem jim bo čitanje prinašalo tisto korist, ki jo želimo, zato da bodo sposobni za svoj boj in za svojo zmago.

OBVEZNO ŠOLSTVO VPVELJUJEJO.

Južne države napredujejo. Kultura se razvija v njih. Prišel bo čas, ko ne bo smel nihče več govoriti o zaostalem jugu. Le da gre ta razvoj bolj počasi, nekako s polzevo pošto. Seveda, kar je staro, je posvečeno in zategadelj se ne smejo častljive tradicije očakov prehitro polagati v grob.

Dne 30. julija je legislaturna države Georgia sprejela zakon o obligatornem šolskem obisku. To ni šala, kakor bi se zdelo človeku, ki misli, da je obvezen šolski pouk neizogiben pogoj kulturne države. Resnica je, da je država Georgia leta 1916 po Kristovem rojstvu sprejela zakon o obligatornem šolskem pouku.

Ali da ne bi novotarija nikogar preveč bolela, so bili očetje domovine v Georgiji blagi. Leto ima dvanaest mesecev, in če se odštejeta dva za počitnice, bi jih deset ostalo za šolo. Drugod se zdi ljudem to ravno prav; ali v glasoviti državi Georgia niso tako okrutni, da bi hoteli vtepati otrokom toliko modrosti v glavo. Torej so sklenili, da morajo otroci izmed 8. in 14. leta obiskavati vsaj po štiri mesece na leto šolo, če niso imeli štiriletno splošne šolske vzgoje.

Štiri mesece na leto — to se že prebije, kajne? Seveda, koliko se bo otrok naučil, ako bo hodil eno dobro četrletje v šolo, potem po osem mesecev ostajal doma, je

drugo vprašanje. Osem mesecev je ravno primeren čas, da se pozabi, kar se je v štirih mesecih kdo naučil. Ampak ta reč ima na drug način svojo dobro stran, katere na jugu gotovo ne bodo podcenjevali. Če hodi otrok štiri mesece v šolo, ostane osem mesecev, da se lahko izkoristi pri delu.

Očetje domovine v državi Georgia vedo, kaj delajo.

Atentat v tiskarni.

V Springfield, Mo., so dne 29. julija jutraj v tiskarni ondotnega lista "Menace" eksplodirale tri bombe. Povzročile so v zavodu nekoliko škode; časopisi, ki so pravkar prišli iz tiska in so ležali na kupu, so se vneli. Ogenj so kmalu pogasili.

"Menace" je svobodomiseln list in se bojuje v prvi vrsti proti poizkušani nadvladi katoliške cerkve. Komu je najbolj v želodu, je torej lahko uginiti.

Atentati s pravijo policijo navadno zelo na noge. Nekoliko podobnih slučajev je povzročilo velike procese z drakonskimi obsodbami. Policija navadno ne miruje, dokler ne iztakne vseh zarotnikov, razum čes tako zviti kakor Croes in se ne dajo na noben način vjeti. Ali tudi tedaj voha še dalje in dalje ter tolaži javnost vsaj z napovedjo, da "ga takorekoč že ima."

Atentat v tiskarni protikatoliškega lista je bil objavljen s kratkim telegramom, od tedaj je pa vse tiho. Niti navadne opazke, da je policija zarotnikom za petami, ni. Tudi anarhistom ni atentat pripisan, dasi so sicer vedno krivi vsakega takega dogodka.

Ne želimo, da bi kdo visel; zanimalo bi nas pa vendar, če je v tej stvari kaj preiskave in če bo kdaj kaj prišlo na dan.

Stranka

TAJNIKOM JUGOSL. SOCIAL. KLUBOV NA ZNANJE.

V kratkem dobe klubi glasovnice za glasovanje o strankini platformi in programu in za glasovanje o odločitvi sodr. Bergerja kot člana eksekutive.

Tajniki naj vrnejo glasovnice v kraj, odkoder so bile poslone, v času, ki je naznačen na glasovnici. Na glavni stan ni pošiljati glasovnic.

Tajništvo J. S. Z.

Važno za jugosl. socialistične klube v državi Ohio.

Klubi v državi Ohio, ki še nimajo charterja, naj to takoj naznanijo tajništvu zveze, da jim ga izposluje. Charter mora biti izdan po okrajni ali okrožni — v drugem slučaju po državni organizaciji. Kjer ne obstoji okrajna ali okrožna (County) organizacija, izdaje charter klubom državna organizacija. Kolikor je znano tajništvu, nekateri klubi še nimajo Charterja, zato je potrebno, da se store koraki, da ga dobé. Gl. tajnik bo to izvršil, čim dobi od dotičnih klubov obvestilo.

Tajništvo J. S. Z.

Tajnikom J. S. Z. na znanje.

Ker je v nekaterih državah že v praksi, da dajejo naši klubi pristopnice ne le zvezi, ampak tudi County organizaciji — to je na pr. v državi Illinois in Ohio — je prišel gl. odbor J. S. Z. do zaključka, da se pristopnice v bodoče ne pošiljajo več zveznemu tajništvu, ampak ostanejo v varstvu kluba, kamor član spada.

Zveza izdaja sicer tudi v bodoče pristopnice in jih na zahtevo pošilja klubom, kakor doslej; sprememba je torej le v tem, da hrani pristopnice, potem ko jo kandidat podpiše, klub in ne tajništvo zveze. Kadar se ustanavlja nov klub, je pa naravno treba poslati gl. tajniku imena novopristopivših članov na posebni listini da more na podlagi dotičnih imen zahtevati od državnih organizacij charter.

Tajniki so prošni, naj vzamejo to na znanje in se v tem smislu v bodoče ravnaajo.

Tajništvo J. S. Z.

Conemaugh, Pa.

Slovenski socialistični klubi iz Cambria County, Pa., prirede v nedeljo, 13. avgusta t. l. skupen piknik na Park Hill. Odbor je poskrbel za raznovrsten spored. Govoril bo na pikniku sodrug Etbin Kristan iz Chicago. Razum tega bodo na sporedu deklamaeci-

je, godba itd. Pričakovati je torej obilne udeležbe od delavstva iz okraja.

Odbor:

Glencoe, Ohio.

Člane Jugoslovanskega socialističnega kluba šteje 2. upozorjam, da je redna seja kluba vsako tretjo nedeljo v mesecu ob 9. dopoldne v navadnem prostoru.

Vse sodruge in sodružice posebnoma vabim, naj pridejo zanesljivo na svojo 20. avgusta ob 9. dopoldne, ker imamo rešiti zelo važne reči. Sodrugu priporočam, naj pripeljejo še druge somišelnike s sabo.

S soc. pozdravom

Ignac Ziemberger.

Huntington, Ark.

J. S. Z. klub šteje 107. upozorjam vse svoje člane, naj se zanesljivo udeležijo seje dne 20. avgusta, na kateri imamo zelo važna vprašanja na dnevnem redu. Sploh vabi klub člane na redno obiskovanje seji, ker je letos volilno leto in imamo vse roke polne dela, če hočemo opraviti svojo dolžnost. One, ki so zaostali, vabimo, naj se vrnejo tja, kjer je njih pravi prostor, v vrste razredno zavednega delavstva.

S soc. pozdravom

J. Jarkovich, tajnik.

Indianapolis, Ind.

Tukajšnji jugoslovanski socialistični klub šteje 25. se je zopet oživil in je prišel pridno delati. Vse sodruge, ki so že bili člani, pa se še niso oglašili, vabim, naj se vrnejo, da povečamo klub. Poslovalo se bo sedaj redno.

Klub je priredil dne 15. julija svojo veselico in se zahvaljuje občinstvu, ki jo je obiskalo in darovalcem, ki so nam priskočili na pomoč.

Anton Mravlje.

Pittsburgh, Pa.

Jugoslov. soc. klub šteje 131. priredi s sodelovanjem Delavske godbe v nedeljo, dne 13. avgusta, piknik na Powers Run na New Era Camp. Vsi rojaki so uljudno vabljeni, da se udeležijo piknika, kjer poskrbi poseben odbor za vsakovrstno zabavo.

Ker so druge kare na štrajku, se priporoča Sharpsburg kara do konca, potem pa bus do Powers Road, ali pa Verona-kada in čez River.

S soc. pozdravom

Bartol Fiorentin, tajnik.

Forest City, Pa.

Rojakom naznanjamo, da priredi tukajšnji jugoslovanski socialistični klub javen shod v torek, 15. avgusta ob 7. uri zvečer. Govoril bo sodrug Etbin Kristan iz Chicago. Vsakdo je vabljen, da se udeležijo shoda.

S socialističnim pozdravom

Frank Rataic, tajnik.

OBVESTILO.

Izvrševalni odbor "Slovenskega Iz. Doma" na Franklin Boro, Pa. je sklenil na zadnji mesečni seji, da se premeste stalne seje od tretje na četrto nedeljo v mesecu. To naj blagovolijo vpoštevati društveni zastopniki!

Izvrševalni odbor.

(2x)

PRIPOROČLJIVO.

V glavnem stanu socialistične stranke so izdali lepe slike predsedniškega in podpredsedniškega kandidata stranke v barvah. Cene so sledeče: 1 slika 10c. 4 za 25c, 10 za 50c. 30 za \$1.00. 100 za \$3.00. 200 za \$5.50 in 500 za \$12.00. Po vdajamo, da Proletarec ne sprejema teh naročil. Naroča se na sledeči naslov: Literature Department Socialist Party, 803 W. Madison St., Chicago, Ill.

Jugoslov. socijalistična Zveza v Ameriki.

EKSEKUTIVA:

N. Dimich, Filip Godina, P. Kokotovich, Fr. Mrgole, M. Polovina, J. Krpan, I. Paich, Alex Dubravac, Frank Hren, B. Žikić, Fr. Šaus in V. Šusa.

Frank Petrich, gl. tajnik, 803 W. Madison Street, 4th Floor, Chicago, Ill. Seje eksekutive so vsako prvo soboto v mesecu ob 8. zvečer na 803 W. Madison St.

NADZORNI ODBOR:

Mike Mavrich, Chicago, Ill.; Demeter Ekonomoff, Gary, Ind.; I. Celich, West Allis, Wis.; N. Dimich, Chicago, Ill.

ODBOR ZA TISKARNO.

Frank Zajc, predsednik, Alex Dubravac, blagajnik, Pet. Kokotovich, tajnik, Frank Mrgole in Jos. Steiner, odborniki.

Klubi, ki žele govornike, naj se obrnejo do gl. tajnika.

ARKANSAS:

83. Fort Smith, Ark.—Jugosl. soc. klub, taj. Frank Grile, box 37, Jenny Lind, Ark. Seje so vsako tretjo nedeljo v mesecu, v Jenny Lind, Ark.
107. Huntington, Ark.—Jugosl. soc. klub, taj. Jno. Jarnovich, R. F. D. Box 167.
140. Hartford, Ark.—Tajnik John Spindal, Bx 22

ARIZONA:

164. Globe, Ariz.—Jugosl. soc. udr., tajnik Bartol Gjakovich, box 1197.

COLORADO:

132. Pueblo, Colo.—Jugosl. soc. klub, tajnik Chas. Pogorelec, 508 Moffat ave.

ILLINOIS:

1. Chicago, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik Filip Godina, 2814 So. Karlov ave.
4. La Salle, Ill.—Jugoslovanski socialistični klub, tajnik John Rogel, 427 Sterling Street.
6. Chicago, Ill.—Jugosl. Soc. Udr., tajnik Geo. Babić, 1944 So. Racine Avenue.
20. Chicago, Ill.—Jugoslavensko soc. udr., tajnik Petar Kokotovich, 2306 Clybourn Avenue.
45. Waukegan, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik P. Peklaj, 427 Belvidere St.
46. Panama, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik Andr. Heršić, Box 831.
50. Virden, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik Sim. Ranić, Box 195.
Sejo so vsako 2. nedeljo v mesecu ob 9. uri zjutraj v Miners Hall.
60. Chicago, Ill.—Jugosl. socialistično udr., tajnik Tony Sore, 3002 Princeton Ave.

Soc. klubi so pooblašeni nabirati oglase za

A. D. KOLEDAR ZA LETO 1917

Prošeni so, da se potrudijo pridobiti kolikor mogoče oglasov in jih pošlejo upravnistvu do 31. avgusta. Kasneje poslani oglasi se neupoštevajo. Uprava Koledarja.

Pozor! Pozor! Pozor!

Slovenski soc. klubi iz Cambria County, Pa.

priredi

v nedeljo, dne 13. avgusta svoj

PIKNIK

na slovenskem prostoru v Park Hill (Johnstown, Pa.)

Na pikniku bo govoril sod. Etbin Kristan iz Chicago. — Deklamacije: sod. F. Kavčič, "Ob zadnji uri". — Sod. M. Gabrenja, "Jezuitov spremiljevalec". — Vstopnina za moške \$1.00. — Delavci, udeležite se piknika!

ODBOR.

64. Livingston, Ill.—Jugosl. socialistični klub, tajnik Frank Krek, P. O.
67. Springfield, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Bregar, R. R. 8, Box 248.
84. Witt, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik John Zupančič.
92. Ziegler, Ill.—Jugosl. soc. udr., tajnik M. Vidakovich, box 106.
109. Granite City, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik S. Gjurishch, b. 665, Madison, Ill.
110. Staunton, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik Ant. Ausce, L. Box 159, organizator Frank Pertinšek.
128. Nokomis, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Porents, Box 30. Seje so vsako drugo nedeljo v mesecu.
154. Sesser, Ill.—Jugosl. soc. udr., tajnik Dan Vukich, Bx 680.
160. Davisville, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik Fred. Zelene, Box 168.
168. Staunton, Ill.—Jugosl. soc. udr., tajnik Mike Radich, Box 332.

INDIANA:

25. Indianapolis, Ind.—Jugosl. soc. klub, tajnik Ant. Mravlje, 746 Holmes ave.
41. Clinton, Ind.—Jugosl. soc. klub, tajnik Ign. Mušar, L. Bx 449; organizator Ant. Ladiha, 824 N. 9th St. Seje so vsako prvo in tretjo soboto v mesecu ob 7. uri zvečer.
53. Gary, Ind.—Jugosl. soc. udr., tajnik Stefan Benkovich, 1629 Washington St.
165. Whiting, Ind.—Jugosl. soc. udr., tajnik Jos. Nastav 1005 Sehnage Ave.

IOWA:

158. Centerville, Iowa.—Jugosl. soc. udr., tajnik Stefan Papich, Mine No. 30.
163. Carney, Iowa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Vimповšek, Box 93.

KANSAS:

30. Mulberry, Kans.—Jugosl. soc. klub, tajnik Mike Krule, R. R. 2, box 38.
31. West Mineral, Kans.—Jugosl. soc. skupina, tajnik Frank Speiser, box 293. Seje so vsako 2. in 4. nedeljo v mesecu ob 2 uri popoldne v E. Mineral, dvorani št. 6.
34. Frontenac, Kans.—Jugosl. soc. skupina, tajnik John Trotar, P. O.
80. Franklin, Kans.—Jugosl. soc. klub, tajnik Louis Karlinger, R. F. D. 4, Box 86, Girard, Kans.
81. Skidmore, Kans.—Jugosl. soc. klub, tajnik J. Alić, R. 3, Box 140, Columbus, Kans.
82. Carona, Kans.—Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Zupančič, box 35.
91. Stone City, Kans.—Jugosl. soc. klub, tajnik Mike Fine, box 496.
133. Dunkirk, Kans.—Jugosl. soc. klub, tajnik Ant. Tomšić, R. F. D. 1, Box 167, Pittsburg, Kans.
150. Ringe, Kans.—Jugosl. soc. klub, tajnik John Lekshe, Box 407.
157. Gross, Kansas.—Jugosl. soc. klub, tajnik Chas. Jane, Box 118, Croweburg.

MICHIGAN:

61. Detroit, Mich.—Jugosl. soc. udr., tajnik Jos. Kovach, 387 Ferry Ave.
114. Detroit, Mich.—Jugosl. soc. klub, tajnik Jos. Oven, 354 Hendrie Ave.

MINNESOTA:

22. Chisholm, Minn.—Jugosl. soc. klub, taj. M. E. Sostarich, 308 W. Birch St.
152. Virginia, Minn.—Jugosl. udr., organizator Nik. Jugovich, Box 830.

MISSOURI:

14. St. Louis, Mo.—Jugosl. soc. udr., tajnik Mirko Katich, 1718 Menard St.

MONTANA:

73. Red Lodge, Mont.—Jugosl. soc. klub, tajnik John Ureth, Bx 734.
96. Bear Creek, Mont.—Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Daniček, b. 150, Bear Creek, Mont.
134. Klein, Mont.—Mike Konečni b. 61.

OHIO:

6. Glencoe, O.—Jugosl. soc. skupina, tajnik I. Ziemberger, L. Box 12. — Redne mesečne seje so vsako 2. nedeljo popl. pri sodr. N. Ziembergerju.
18. E. Youngstown, O.—Jugosl. soc. udr., taj. Jos. Šestak, box 511.
26. Neffs, O.—Jugosl. soc. skupina, tajnik Karl Dernač, box 26.
27. Cleveland, O.—Jugosl. soc. skupina, tajnik Math Petrovich, 1096 E. 67 St., Ant. Robić, organizator. — Seje vsak 2. četrtek in četrto soboto ob 8. uri zvečer v mesecu na 1107 E. 61. St.
38. E. Palestine, O.—Jugosl. soc. klub, tajnik Jos. Istenich.
49. Collinwood, O.—Jugosl. soc. klub, tajnik Jos. Kuščić, 439 E. 156th St., Collinwood, O.
62. Youngstown, O.—Jugosl. soc. klub, tajnik Ign. Slabe, b. 357, Struthers, O.
71. Cleveland, O.—Jugosl. soc. udr., tajnik P. Matuna, 1099 E. 64. St.
76. Euclid, Ohio.—Jugosl. soc. klub, tajnik John Ulaga, Cul Rd.
86. Akron, O.—Jugosl. soc. udr., taj. S. J. Bujan, 570 Orleans Ave Rear.
89. Lorain, O.—Jugosl. soc. klub, tajnik Geo. Evich, 1714 E. 30th St.
113. Bridgeport, O.—Jugosl. soc. klub.
141. Steubenville, O.—Jugosl. soc. udr., tajnik Bartl Šrajer, 203 So. 3rd st.
147. Barbours, O.—Jugosl. soc. udr., taj. Stevo Zlinich, Box 384.
159. Bellaire, O.—Jugosl. soc. udr., tajnik Božo Bober, BS 21 Yorkville, O.
161. Yorkville, O.—Jugosl. soc. udr., tajnik Stojan Raguž, Box 58.

OREGON:

47. Portland, Ore.—Jugosl. soc. udr., tajnik Lukas Istvanich, 621 Bidwell av.

PENNSYLVANIA:

3. N. S. Pittsburgh, Pa.—Jugosl. soc. skupina, taj. John Hestich, 722 Emlin St.
5. Conemaugh, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Podboj, box 218, Conemaugh, Pa.
10. Forest City, Pa.—Jugosl. soc. skupina, tajnik Frank Rataic, box 655.
12. E. Pittsburgh, Pa.—Jugosl. soc. udr., tajnik G. J. Busija, BS 260, John Gračanin, organizator.
13. Sygan, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik John Polanc, Box 478, Morgan, Pa.
16. Clairton, Pa.—Jugosl. soc. udr., taj. John Apfelthaler, Box 128 Elizabeth, Pa.
19. Farrell, Pa.—Jugosl. soc. udr., tajnik M. Fabiaučič, 1058 Spearman ave.
32. West Newton, Pa.—Jugosl. soc. skupina, tajnik Jos. Zorko, R. F. D. 3, box 50.
57. So. Side Pittsburgh, Pa.—Jugosl. soc. udr., tajnik Jos. Black, 2620 Sarah St.
59. New Brighton, Pa.—Jugosl. soc. udr., tajnik John Chogich, box 175.
63. Herminie, Pa.—Jugosl. socialistični klub, tajnik Ant. Kodrieh, R. F. D. 3, Box 106, Irwin, Pa.
65. Johnstown, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Math Gabrenja, R. R. 1, box 120.
69. Herminie, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Alois Slebir, box 117.
70. Large, Pa.—Jugosl. soc. udr., tajnik Nik. Jakrin, Box 195.
74. Willock, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik J. Miklačić, L. Box 3.
77. McKees Rocks, Pa.—Jugosl. soc. udr., tajnik Blaž Crankovich, 339 Phoenix St.
78. Ambridge, Pa.—Jugosl. soc. udr., tajnik Geo. Jug, b. 130. Seje vsake tretje nedelje v mes. ob 9. dopoldne v prostorih Soc. Ed. Bureau. Organizator Juhu Baraga. Seje so vsake zadnje nedelje v mesecu.
90. Primrose, Pa.—Jugosl. soc. udr., tajnik A. Sauer, Box 743.
93. Broadale, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik F. Verbaja, RFD. 2, Forest City.
98. Garrett, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Aug. Orel, R. F. D. 52.
99. McKeesport, Pa.—Jugosl. soc. udr., taj. Anton Tomac, 412 Archer Ave.
100. Ellsworth, Pa.—Jugosl. soc. udr., tajnik M. Dotlich, b. 350, Bentleyville, Pa.
104. Woodlawn, Pa.—Jugosl. soc. udr., tajnik J. Lažeta, L. Box 133, Aliquippa, Pa.
117. Benversdale, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Ant. Zalar, BS 127.
118. Canonsburg, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Paul Posega, box 365, Canonsburg, Pa.
127. Dunlo, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Bavdek, Box 242.
131. Pittsburg, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik, Bart. Fiorentin 5171 Dresden, Alle.
144. Fitz Henry, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Ant. Boltich.
155. Reading, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Peter Kočevar, 143 River St.
162. Brownsville, Pa.—Jugosl. soc. udr., tajnik Mato Starčevich, b. 189, West Brownsville, Wash. Co.
167. outh View, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Louis Sue, South View, Pa.
170. Steelton, Pa.—Jugosl. soc. udr., tajnik J. Mroovich, 553 So 3rd St.

WASHINGTON:

28. Roslyn, Wash.—Jugosl. soc. udr., tajnik Vjeko Solić, Box 8.
W. Va.:
166. Milburn, W. Va.—Jugosl. soc. klub, tajnik Tony Semeč, P. O.

WISCONSIN:

9. Milwaukee, Wis.—Jugosl. soc. udr., tajnik Peter Radulovich, 291—7th St.
11. Kenosha, Wis.—Jugosl. soc. udr., tajnik Mato Mladjan, Box 55. Organizator Paul Jurec. — Seje so vsako zadnje nedeljo v mesecu v na Socialist gl. stanu.
35. W. Allis, Wis.—Jugosl. udr., tajnik I. Celich, 5222 Sherman St.
122. Racine, Wis.—Jugosl. soc. udr., taj. John Dobrinich, 835 River View.
137. Kenosha, Wis.—Tajnik Pavel Jurec, 460 Grand Ave.

WYOMING:

8. Cumberland, Wyo.—Jugosl. soc. klub, tajnik Ant. Šifrar, Box 64.
44. Superior, Wyo.—Jugosl. soc. skupina, tajnik Lukas Grosar, box 341. Andrej Krlićnik, box 103, organizator.
Seje so vsake druge nedelje v mesecu popoldne ob 2 uri v Hali K. Perucka.
168. Cambria, Wyo.—Jugosl. soc. udr., tajnik Nik Praetina, Box 25.
136. Rock Springs, Wyo.—Jugosl. soc. klub, taj. Frank Trautchar, 674 Ashay av.
169. Reliance, Wyo.—Jugosl. soc. klub, tajnik Ant. Dermota, Bx 37

KONFERENČNI ODBORI.

St. 1. Zapadna Pennsylvania. Tajnik Paul Hanas, 2840 East St., N. S. Pittsburgh, Pa.
St. 2. Ohio. Tajnik Sp. Markovich, 356 Emerson Pl., Youngstown, O.
St. 3. Chicago. Tajnik Blaž Jakopec, 1944 So. Racine Ave.
St. 5. Wisconsin. Tajnik Jos. Stepič, 412—4th Ave., Milwaukee, Wis.
St. 6. Misohri in južni Ill. Tajnik Frank Porents, box 30.
St. 7. Kansas. Tajnik John Goršek, Box 195 Radley, Kans.
St. 7. Ohio. Tajnik Tony Škoda, R. 2, Box 161, Bellaire, O.

Vse pritožbe tiskoe se J. S. Z. je nasloviti na sodr. Mauriča, člana nadzornega odbora, 1944 So. Racine Ave., Chicago, Ill.

Nervozni ljudje

nam bodo hvaležni, ako jim naznanimo, da se jim bo zdravje čudovito izboljšalo in živčevje pokrepilo — ako uživajo

SEVERA'S NERVOTON

(Severov Nervoton) takoj na prvi prikaz živčne nepravilne. To zdravilo je bilo že popolnoma preiskovano ter je izkazalo svojo vrednost pri zdravljenju živčnih nepravil. Donasa hitro olajšbo v slučajih

DUŠEVNE POTRTOSTI, NESPEČNOSTI ALI INŠIMNIJE, ŽIVČNE ONEMOGLOSTI, HISTERIJE ALI NERVOZNOSTI.

Cena \$1.00

Pišite po naš cirkular: "SEVEROV NERVOTON. — Kdaj in kako ga rabiti. Razpošiljamo ga zastonj.

Severovi pripravki so na prodaj v lekarnah vseh povsodi. Zahtevajte Severova Zdravila. Omenite ime Severa ter se s tem zdravilom nakomestite. Ako ne lažete, dobite Severovo Pripravo v vaši okoliščini, naročite jih od nas. Naslovite

W. F. SEVERA CO., Cedar Rapids, Iowa.

Izvirno potrdilo

(ORIGINAL RECEIPT)

ki nam ga pošlje poštni urad iz starega kraja, priča vsakemu, da je denar poslan naslovniku, bil izplačan. Potrdilo je podpisano od osebe, ki ste ji poslali denar in ko ga mi dobimo sem, ga hranimo za to, da se lahko vsak pošiljalec sam prepriča o prejemu poslane vsote.

Cene po dnevnem kurzu.

ZA DENAR JAMČIMO V VSAKEM SLUČAJU!

Prebletek in glavnica \$669,672.99 Hranilne uloge \$4,687,208.83

Pišite nam v vašem materinskem jeziku na

KASPAR STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVENUE, CHICAGO, ILLINOIS.

ZA IZOBRAZBO.

Razširite svoje znanje! Poučite se o socializmu! Razvedrite si duha! "Proletarec" ima v svoji književni zalogi sledeče knjige in brošure. Pošljite naročilo še danes:

Maksim Gorki: Mati, mehka vezba	\$1.00
Upton Sinclair (poslov. Jos. Zavertnik in Iv. Kaker): Džungel. Povest iz chicaskih klavnic	.75
Enrico Ferri: Socializem in moderna veda	.50
Proletariat	.10
Ethib Kristan: Nevadni soci. lizem	.10
Kdo uničuje proizvodnjo v malem	.10
Socializem	.10
Kapitalistični razred	.10
Vojna in socialna demokracija	.15
Prof. Wärmund (poslov. A. Kristan): Katoliško svetovno naziranje in svobodna znanost	.25
O konsumnih družtvih	.10
Zadružna prodajalna ali konsum	.05
Kako je lep vojski stan. (Poljudne zbirke "Več luči!" 6. snopč.)	.10
Katoliška cerkev in socializem	.10
Spoved papeža Aleksandra	.10
Fraska in drugo	.25

Vse te knjige in brošure pošljemo poštino prosto.

PROLETAREC,

4008 W. 31st St.,

CHICAGO, ILLINOIS.

Central Hotel

Conemaugh, Pa.

Fred. Mosebarger,
LASTNIK.

Ena najboljših socialističnih revij v angleškem jeziku v Ameriki je: "INTERNATIONAL SOCIALIST REVIEW." — Izhaja mesečno in stane \$1.00 na leto. — Naslov: Int. Soc. Review, 341 E. Ohio St., Chicago, Ill.

ROJAKOM NA ZNANJE.

Cenjenim rojakom v Chicago, Waukeganu, Kenoshi in Milwaukee naznanjamo, da sem prevzel dobroznano gostilno Jazbec in Omahne, bivši Martin Potokarjev Place, na 1625 S. Racine Ave., ter se jim priporočam za ožien obisk. Točil bodem najizbornejša pijačja ter vsakemu kar najbolje postregel.

JOE PITT

Jos. Fungercič ali po domače Skut
1625 S. Racine Ave., Chicago, Ill.
Telephone Canal 3014

VABILO NA VELIKI

"PIKNIK"

katerega priredi

društvo "Zavedni Štajerc",

št. 9, S. D. P. Z.

v Kelso, Pa., dne 15. avgusta, 1916.

Začetek ob 2:30 popoldan.

Vstopnina za moške \$1.00. Dame proste. Pivo brezplačno.

Uljudno vabimo vse cenjeno občinstvo iz Johnstowna in okolice, da se naše veselice polnostevilno udeležijo in s tem našemu društvu pomagajo do boljše uspeha. Ob priliki vam vrnemo. Za dobro postrežbo pa bo skrbel

Odbor

NEMŠKA SOCIALNA DEMOKRACIJA.

Iz Lausanne v Švici prihaja poročilo o sklepih, ki jih je storilo vodstvo nemške socialno demokratične stranke na eni zadnjih sej. Če so te vesti pravilne, se je glavni odbor bavil najprej z zadevo živčev in potem z vprašanjem mira. Naposled so bile sprejete tri resolucije.

Prva pravi: "Vodstvo stranke odločno protestira proti vsakemu nadaljnjemu zviševanju cen in zahteva enako razdelj. vanje zalog, ki so na razpolago."

Druga resolucija pravi: "Vztrajajoči v celoti na temeljih mirovnega programa, ki so bili od socialno demokratične skupine načrtani in državnem zboru, protestiramo proti zahtevam aneksionistov, ki le povečavajo odpor naših sovražnikov in lahko podaljšajo vojno do popolnega izčrpanja. Socialna demokracija se postavlja zoper vsa ko aneksijo in zoper vsako politično ali gospodarsko hegemonijo nad katerikoli narodom, kajti vsaka taka hegemonija bi nujno vodila zopet na vojno. Socialna demokracija je mnenja, da mora biti edini cilj vojne obramba nemške politične enote in varnost za gospodarski razvoj Nemčije."

Proti tej resoluciji je glasovalo osem navzočih; večina jo je pa sprejela. Razvidno ni iz poročila, v kakšnem smislu ji je manjšina nasprotovala.

Tretja resolucija se bavi s prappravami za konferenco, ki naj se skliče za reorganizacijo stranke.

Vojna poročila imajo to zanimivo lastnost, da pripovedujejo, kako hudo se godi sovražniku. Tako smo lahko čitali o strahovitih angleško-francoskih, zlasti pa ruskih izgubah, ko so nemške armade napredovale. Sedaj doživljamo na sprotno. Kjer so zavezniki v ofenzivi, poročajo o strahovitih nemških izgubah. Za opazovalca tega neznanega klanja imajo te vesti zlasti tedaj vrednost, če se opirajo na kakšne dokumentarne dokaze. Tako poročajo Angleži, da so našli v osvojenih nemških pozicijah dokumente, ki dokazujejo grozne izgube bavarskih čet v angleškem artilerijskem ognju. V zapisnikih nekega vjetege častnika so našli apel 2. bataljona 16. bavarskega pešpolka, v katerem je rečeno:

"Bataljon je ravno dobil od podpolkovnika Numme povelje, da se prideli 3. bataljonu kot rezerva. Bataljon obstaja sedaj iz treh častnikov, dveh podčastnikov in 19 moži." — Normalno šteje bataljon okrog tisoč moži!

V poročilu neke kompanije 3. bataljona se pravi:

"Težki sovražni artilerijski ogenj. Vsi kalibri do 28 centimetrov na kompanijskem odseku. Moč kompanije en častnik in dvanajst moži. Prosim nujno za hitro pomoč za kompanijo. Kar je še ostalo od kompanije, je tako izmučeno, da bi se ne mogli ljudje boriti v slučaju sovražnega naskoka."

Neki drugi je poslal sledeče poročilo: "Kompanija je izpostavljena zelo težkemu in intenzivnemu artilerijskemu ognju. Oddelek je izgubil vso bojno vrednost. Ljudje so popolnoma izmučeni, da jih ni več mogoče poslati v boj. Kompanija bo kmalu popolnoma uničena. Prosi se nujne pomoči za kompanijo."

Ta poročila so popolnoma verjetna. Angleži in Francozi so na zapadni fronti napredovali. Ker so bili Nemci v zelo močno utrjenih pozicijah, je bilo to napredovanje le po silni artilerijski pripravi mogoče. Topniški boj je bil tako intenziven in dolgotrajen, da so bile utrde večnoma popolnoma razdejane. Razumljivo je, da so tedaj tudi cele stoltnje in celi bataljoni poginili pri obrambi teh utrdb. Nemci pa imajo "tolažbo", da morajo biti napadalceve izgube enako strašne, ali pa še strašnejše.

Dr. Boris Zarnik:

O BOJIH V ŽIVALSTVU.

(Dalje.)

Drugi se vzpenjajo ter skušajo z izrazom divjega strahu v mrklm pogledu in z ječečo se grivo ubežati besnečemu viharju, pa Indijanci jih zaganjajo nazaj v vodo. Nekateri vendar uidejo pazljivosti ribevec, dospo na breg, pa spotikajoči se pri vsakem koraku se zgrudijo v pesek; do smrti so izmučeni in udi so jim odreneli. Preden preteče 5 minut, utoneta dva konja. Ogorji, ki so poldrug meter dolgi, se pritiskajo po njih z vso dolžino svojega električnega organa. Srce, črevo in trebušni živi trpe pri tem največ. Jasno je, da je učinek iste ribe pri konju mnogo jaci kot pri človeku, ki se je dotakne z roko ali nogo. Brez dvoma ribe konj ne ubijejo, nego le omamijo, potaplja se pač le zato, ker se ne morejo pobrati, dokler se divja boj drugih konj z drugimi ogorji. — Toda polagoma borba pojenja, ribji treski so vedno manj in manj jaki. Naposled opešajo ogorji popolnoma in Indijanci jih polove z lahkoto.

70 let pozneje je prišel nemški potovalec E. Sachs v one kraje. — Ker je hotel proučevati električne gorje, se obrne do domačinov, da prirede na ribe tak lov s konji. Pa le ga debelo gledajo; ko jim natančno popiše, kako je Humboldt lovil ogorje, se mu začno od arca smejeti. O takem lovu namreč ni nikdo prav ničesar vedel, tudi najstarejši ljudje ne. Humboldtovo poročilo je torej precej dvomljive vrednosti. Najbrže gre le za slučajno naključje, da so baš v trenutku, ko so hoteli loviti ogor-

je, prignali napajati konjsko čredo. Nedvomna istina pa je, da je ogorjev električni tresk v neposredni bližini tako krepak, da pač utegne omotiti tudi konja in druge večje živali. Neki drugi potovalec, Kappler, poroča, da je pri ribarenju po nepredvidnosti stopil z obema nogama na ogorja; udarec, ki ga je dobil, je bil tako silen, da je bil ves omamljen. Če bi se ne bil oprijel korenine na bregu, bi bil, kakor pravi, najbrže utonil. Noge so mu za nekaj časa popolnoma odrevenele, tako ga je pretreslo. Prav verjetno je torej, da utone konj, ki ga je ogor v neposredni dotiki treščil po trebuhu. —

Novejši poskusi namreč kažejo, da elektromotorna sila 400 voltov, kakor jo proizvaja ogor, izdelka zadostuje, da umori večje živali in tudi človeka. V zadnjem času sta izvedla o učinku električnih tokov na živalsko telo zelo natančne poskuse ženevska fiziologa Prevost in Battelli. Našla sta, da so celo mnogo slabši tokovi smrtonosni. Najhujše so posledice takozvanih izmeničnih tokov, kjer se v kratkih presledkih menjava smer toka. Izmenični tok s 150 presledki v sekundi je že z napetostjo 10-20 voltov po 2 sekundah ubil večje psa, ki sta mu dala en konec žice v usta, a drugi v črevo. Pri istomernem toku je morala biti napetost najmanj 50-60 voltov, da sta dosegla enaki učinek. Pri nesrečah, ki se dogode tupatam po elektrarnah in tvornicah, so opazovali v treh slučajih, da so že izmenični toki z napetostjo 115 voltov ubili človeka; največkrat so pa povzročili pri človeku smrt izmenični toki okoli 400 voltov in istoimenski toki 1000 voltov. Prej so

mislili, da posebno škodujejo učinku električnega toka na osredno živčenje, na možgane in hrbtini možek, da je tu iskati vzroka smrti. Toda omenjena učnjaka sta pokazala, da je smrt pri električnem udarcu izključno posledica srčnega krča, ki nastopi vsled električnega razdraženja srčnih mišic. — Zato je električni udarec le tedaj smrten, če gre njegova smer preko srca. Živčevje sicer jaki električni toki omotijo, toda če srce ni trpelo, nima to takih škodljivih posledic.

Pri ribah si slede udarci v kratkih presledkih, torej slično kakor pri izmeničnih tokih. Poskusi kažejo, da so učinki izmeničnih tokov s 50-100 presledki v sekundi ravno najpogubnejši, dočim so toki z večjim številom presledkov dokaj manj škodljivi. Kakor omenjeno, imajo pa električne ribe ritem 50-100 treskov na sekundo, torej baš oni ritem, ki vpliva na živa bitja najjače.

Električne lastnosti ogorja in soma torej odgovarjajo vsem zahtevam, da proizvajajo smrtonosne učinke in največjim živalim. — Seveda celotna električna energija, ki jo oddajajo ribe, navadno ne prihaja v poštev, ker gre velik del toka skozi vodo; v neposredni dotiki, posebno v bližini srca, pa je lahko ogorjev tresk poguben vsaki živali. (Dalje prihodnjič.)

Japonski list "Džidži Šimpo" pravi, da je povečanje ameriške mornarice povsem naravno. Nekateri Američani razumijo položaj povsem krivo, ko smatrajo Japonsko za sovražnico Amerike. — To bi si bilo treba zapomniti.

Med Prusijo in Bavarsko je spor. Poznavalec nemških razmer se ne bo temu preveč čudil; med severnimi in južnimi Nemci so stara nasprotja, in najbolj menda "leže" Prusi in Bavarci drug drug "v želodec". Tudi v nemški literaturi se to precej močno izraža. Seveda se to ne sme jemati preveč tragično. Simpatije in antipatije so povsod; naroda, čigar člani bi se vsi ljubili kot bratje in lizali, ni na svetu. Časi, ko so se južni Nemci na strani Avstrije bojevali proti Prusiji, so minili. Sedanjí spor tudi ni nastal zaradi monakovskega piva, ampak zaradi reči, ki je v sedanjí vojni dobi še nekoliko važnejša kakor Hofbrauhaus v mirnem času. Prepirajo se zaradi živil.

Monakovski časopisi ostro odgovarjajo berlinskim, ki slikajo Bavarsko kot deželo, kjer teče med in mleko, ki pa egoistično zanemarljivo svoje dolžnosti napram Nemčiji. Berlinski listi očitajo Bavarski, da krši nemško solidarnost, ker prepoveduje izvoz, pa zahtevajo svobodno izmenjavo živil med vsemi nemškimi zveznimi državami. Na drugi strani pa kritizirajo Bavarci severno "zapravljanje" in pomanjkanje organizacije.

Predsednik bavarskega agrarnega društva zahteva, da naj se, preden se komu odvzamejo živila, dožene, da so enake omejitve za vse. "Najprej naj se odpravi po velikih hotelih postrežba z jedili po jedilnem listku."

Na to odgovarjajo berlinski listi, da se zgodi, če vlada kdaj zatisne oči, to le z ozirom na nevtralne goste.

Spor ima gotovo nekaj resnega v sebi, kajti preživljanje v času vojne je resna reč. Sklepati iz tega, da prihaja partikularizem posameznih držav na površje, kakršen je bil pred zedinjenjem Nemčije, bi bilo napačno. Baš zato, ker se to ne sme sklepati, pa kaže spor veliko moč gospodarskih vprašanj. V Berlinu in v Monakovem hočejo edinstveno Nemčijo; vsi so deusche Brüder, ampak če ni za vse brate dovolj jedil, hoče najprej jesti tisti brat, ki kaj ima

Nemški kronprince je hotel biti hraber. Zadnji teden je prvič poletel z vojaškim aeroplanom in je ostal baje celih petnajst minut nad francoskimi linijami. Poročilo iz Berlina pa pravi, da so tam prav neradi sprejeli to vest, češ da ne bi smel prestolonaslednik s takimi nevarnimi podjetji riskirati svojega življenja.

Hm! Vsi kronprinci so hrabri in energični. To je že stara reč. Vsaj v vseh knjigah, ki so pisane za dinastije, to je povedano. Zakaj torej ne bi smel biti nemško pruski kronprince hraber in energičen, zlasti dokler skrbi njegov papa tako previdno za svoje dragoceno življenje, kakor smo zadnjič čitali? Sicer njegov polet z aeroplanom nemara vendar ni bil tako nevaren, kakor mislijo Berlinčani. In potem ima za vsak slučaj še nekaj bratov. Glavno je pa to: Kaj so Berlinčani popolnoma izgubili vero v božjo previdnost? Nebeški oče, ki je namenil, da bo Vilčeto najstarejši poba nekoč vodil usodo vsega nemškega naroda, že tudi poskrbi, da se njegovemu izvoljenemu nič ne zgodi. Ali ne?

Strašna katastrofa parnika "Titanic" je bila v soboto, 29. julija, še enkrat priključana v spomin, ko je sodišče v New Yorku rešilo družbo White Star Line vsake odgovornosti. Proti družbi so bile vložene tožbe za odškodnino v skupnem znesku 18 milijonov dolarjev, ker se je trdilo, da je katastrofo, ki je zahtevala 1600 človeških žrtv, zakrivila malomarnost. Ker pa so bili tekom obravnave podani dokazi, da je potop zakrivila nesreča, so se tožitelji izvensodnijsko poravnali z družbo, ki plača 665000 dolarjev odškodnin.

Ako želiš čitati najnovejšo in dobre novice, potem se naroči na "Milwaukee Leader" največji socialistični dnevnik vzhodno od mesta New York. Stane 25c na mesec. Milwaukee, Wis.

LISTU V PODPORO.

Pet neimenovanih v Herminie, Pa. \$1.35 — John Jarnovich 50c. T. Skrie 25c. J. Zupaneich 25c. J. Jaka 25c. F. Opady 25c. J. Zore 25c. L. M. 10c. M. Podobnik 10c. Mrs. Frances Podobnik 05c. Hauptman 12c. Mrs. Frances Petrich 30c. F. Zaje 25c. K. Petrič 50c. A. Fabijan 25c. M. Naglič 25c. F. Galičič 15c. M. Kek 25c. Vsi v Huntington, Ark in poslano po Ino Jarnovichu.—Ernest Krusič, Coalton, Ill. 55c. — Doneski celega tedna \$5.97. Zadnji izkaz \$303.60. Vsega do danes \$309.57.

Uspešno zdravljenje.

Zdravnik, ki hoče doseči uspeh, zdravi svoje bolnike z zdravilom, ki je popolno zdravilo: čisto, natančno, učinkujoče. In ravno tako zdravilo je Trinerjev ameriški eliksir iz grenkega vina. Ima sicer jako grenak okus, ker je pripravljen iz grenkih rastlin in rudečega vina. Pomaga pri vseh boleznih katere treba pregnati iz telesa, odstranja vse nepotrebne snovi in pomaga, ako potrebuje telo nove življenske moči, sile in energije. Pri nerednostih v želodec, drobovju, jeter jako hitro pomaga. Rabite to zdravilo pri zapeki, ako ne čutite dobro po jedi, ko ste slabi, nervozni, imate slabo kri, vaš apetit se bo vrnil in tudi preba va bo dobra. Cena \$1.00. Pri vseh drugstih. Josef Triner, kemik in izdelovalec, 1333-1339 S. Ashland Ave., Chicago, Ill.

Dejstvo, da je povpraševanje po Trinerjevem linimentu dan za dnevom večje je dokaz, da so naši prijatelji z njim zadovoljni. Izvrsten pri revmatizmu, nevralgiji, oteklinah. Cena 25 in 50c, po pošti 35 in 60c.

Cenjenim rojakom priporočam, da kupite tobak in slaščice v naši prodajalni. Vedel bom ceniti Vašo naklonjenost. Poštena postrežba.

Emil M. Markich,
5306 Butler St.
Pittsburgh, Pa.
(20-7 Advert.)

Moderno urejena gostilna
VILLAGE INN

s prostranim vrtom za izlete
MARTIN POTOČAR,
Ogden Ave., blizu cestno železnice
Ike postaje, Lyons, Ill.
Telefonska šte.: 224 m.

Dr. Richter's
Pain Expeller
za revmatične bolečine, za bolečine otrplosti sklepov in mišic.

Pravi se dobi le v zavitku, kot vam kaže ta slika. Nj vzemite ga, ako nima na zavitku naše trane znamke s Sldro.

25 in 50 centov vseh lekarnah, ali pa naročite si se ravno od

F. Ad. Richter & Co.
74-80 Washington Street,
New York, N. Y.

CARL STROVER
Attorney at Law

Zastopa na vseh sodiščih.
Specialist za tožbe v odškodninskih zadevah.
St. sobe 1009
133 W. WASHINGTON STREET
CHICAGO, ILL.
Telefon: Main 3989

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.
Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.

Zdravniška preiskava brezplačno—plačati je le zdravila. 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 8 p. pol.; od 7 do 9 zvečer. Izven Chicago živi bolniki naj pišejo slovensko.

MODERNA KNIGOVARNICA

Okusno, hitro in zpešno delo za privatnike in društva. Sprejemo naročila tudi izven mesta. Imamo moderne stroje. Nizke cene in poštena postrežba.

BRATJE HOLAN,
1633 Blue Island Ave.,
(Adver.) Chicago, Ill.

James F. Stepina,
predsednik.
Christian R. Walleck,
I. podpreda.
Emanuel Beranek,
II. podpreda.
Adolf J. Krasa,
blagajnik.

Ravnateljski odbor:

Michael Zimmer, predsednik
Emanuel Beranek
Dr. Anton Blankin
John Fucik
A. V. Geringer
John C. Kraus
Ernest Kunde
James F. Stepina
C. R. Walleck

Ameriška Državna Banka

1825-27 Blue Island Avenue, blizu 18-ste ulice,
CHICAGO, ILL.

Glavnica in prebitek . . . \$500,000.00

ODPRTO: Pondeljek in v četrtek do 8½ zvečer
vse druge dneve pa do 5½ popoldan

Pošiljamo denar v stari kraj brzo in točno.

POZOR!

Zaradi nepričakovane naglega dviganja in nestalnosti kronske vrednosti, nemogoče je določiti stalno ceno, ali vse naše cene bodo računane po najnižjem dnevnem kurzu. Uprajte ali pišite po cene.

Obsežnj denarni premet in nizke cene. Vse pošiljave garantirane.

Direktna zveza s Prvo Hrvatsko hranilnico in posojilnico v Zagrebu in njenimi podružnicami.

Pošiljamo denar vojnim vjetnikom v Srbijo, Rusijo, Angleško in Francosko.

Govorimo vse slovanske jezike.

Naivečja slovanska tiskarna v Ameriki je

Narodna Tiskarna

2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni

KADAR potrebujete društvene potreščine kot zastave, kape, regalice, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka

F. KERŽE CO.,
2711 South Millard Avenue.
CHICAGO, ILL.

Cenike prejmete zastoj. Vse delo garantirano.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

NOVA IZBIRA, NOVE CENE!

Slovenskih grafofonskih ploč imam v zalogi le še par sto. Naročite, dokler ni prepozno! Tudi nekaj zlatnine še imam. Požurite se, dokler mi zaloga ne poide!
Anton J. Terbovec,
P. O. Box 1 Cicero, Ill.

LOUIS RABSEL
moderno urejen salon
NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, WIS.
Telefon 1199

SLOVENC

pristopajte k

SLOVENSKI NARODNI PODPORN JEDNOTI.

Zavarujete se lahko za \$1.00, \$2.00 ali \$3.00 dnevne bolniške podpore in za \$150, \$600, \$1000 ali \$1500 posmrtnine.

Pišite za pojasnila glede ustanovitve novih društev gl. tajniku Johnu Verderbaru, 2078 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Boj za življenje.

V lekarnah

Cena \$1.00

Boj za življenje, ostrejši vsak dan, je škodljiv, ako ne pogubonosni, mnogim ljudem, ki pojabijo nase, postanejo brežbržni in zanemarijo svoje telo in zdravje. Posledica takega življenja je, da je človek popolnoma izčrpan. Temu sledijo nerednosti prebavljanja, duševna potrtost in fizična onemoglost. Človek v takem položaju si mora takoj pomagati in pravilno je, da brez odloga uživa

TRINERJEVO AMERIŠKO ZDRAVILNO GRENKO VINO.

To sredstvo spravi v pravi tir in gibanje prebavljane organe, ki opešajo vsled prenapetega dela ali iz drugih razlogov, z rednim čiščenjem nečistoče iz droha; s tem

izboljša apetit, regulira prebavnost, prepreči zabasnost, odpravi zapoko in pokrepča telo.

Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino regulira delo prebavljanih organov. Uživate to vino, kadar občutite

izgubo apetita, slabost po jedi, napenjanje črev, smrad iz ust, nečist jezik, koliko in krče, zapoko, obdelost, nervoznost in telesno slabost.

To vino vam zagotovi pokrepčevalno spanje in moč, da lahko opravljate svoje delo vsak dan. Stari ljudje bi morali imeti to zanesljivo sredstvo vedno v hiši za redno uživanje. Ženske, ki trpe na glavobolu in na drugih neprilikah, bi morale poskusiti Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino.

JOS. TRINER
izdelovalec,

1333-1339 So. Ashland Ave. Chicago, Ill.

Prorti revmatizmu, bolečinam v križu, neuralgiji, otečenim udom in otrplim zgibom se poslužite Trinerjevega linimenta. Mišice, oslabljene vsled dela, je treba drgniti s Trinerjevim linimentom. Cena 25c in 50c v lekarnah. Po pošti 35c in 60c.